

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk
Visionsplanlægning
-analyse og proces

Et oplæg af Uffe Palludan for Folketingets trafikudvalg
den 20. november 2008

Palludan Fremtidsforskning

24 års erfaring fra trafiksektoren og med trafikprojekter

20 års erfaring med fremtidsforskning

Har arbejdet for DSB, Vejdirektoratet, Finansministeriet,
Københavns Lufthavne, SAS, HT, Københavns Havn,
Scandlines, Aalborg lufthavn, Danske Vognmænd m.fl.

Palludan Fremtidsforskning

Nyhavn 43, DK-1051 København K

+45 2144 5366 www.palludan.dk

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Det er et koncept, der vil styrke den **politiske rådgivning** i relation til (infra)strukturprojekter - og sandsynligvis vil føre til **gevinster i milliardklassen**

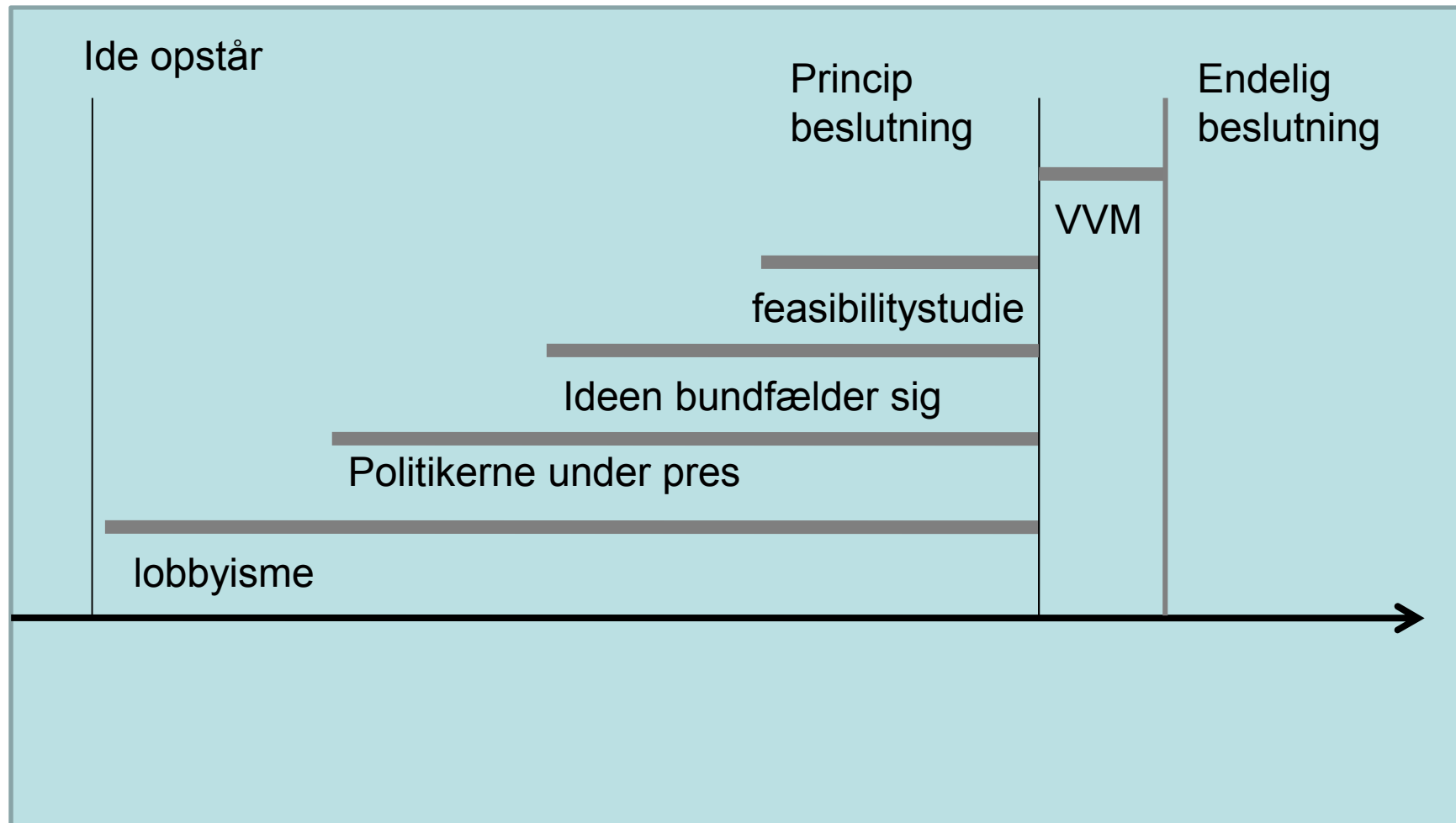
Palludan Fremtidsforskning

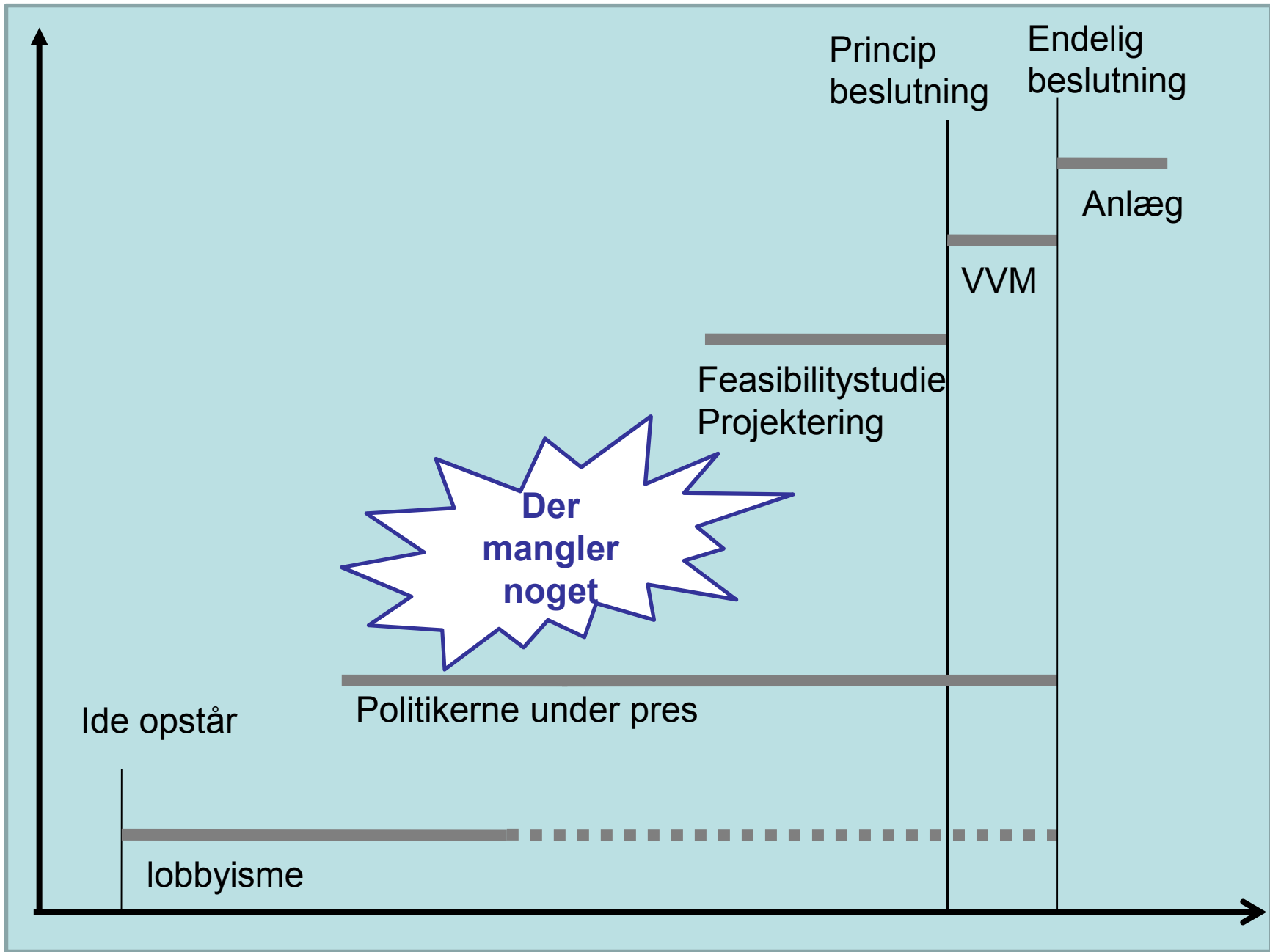
Der er naturligvis nogle der før har gjort sig de overvejelser der her lægges op til. Det nye er at gøre det i **en systematiseret proces**, hvor samfundsmæssige målsætninger, projektdesign, samfundsmæssige effekter og fremtid ses under et.

Palludan Fremtidsforskning

Det er et konkret svar på nogle af de problemer **infrastrukturkommissionen** har påpeget med hensyn til **infrastrukturprojekters forløb i de første faser, som den ikke selv havde svaret på!**

Palludan Fremtidsforskning

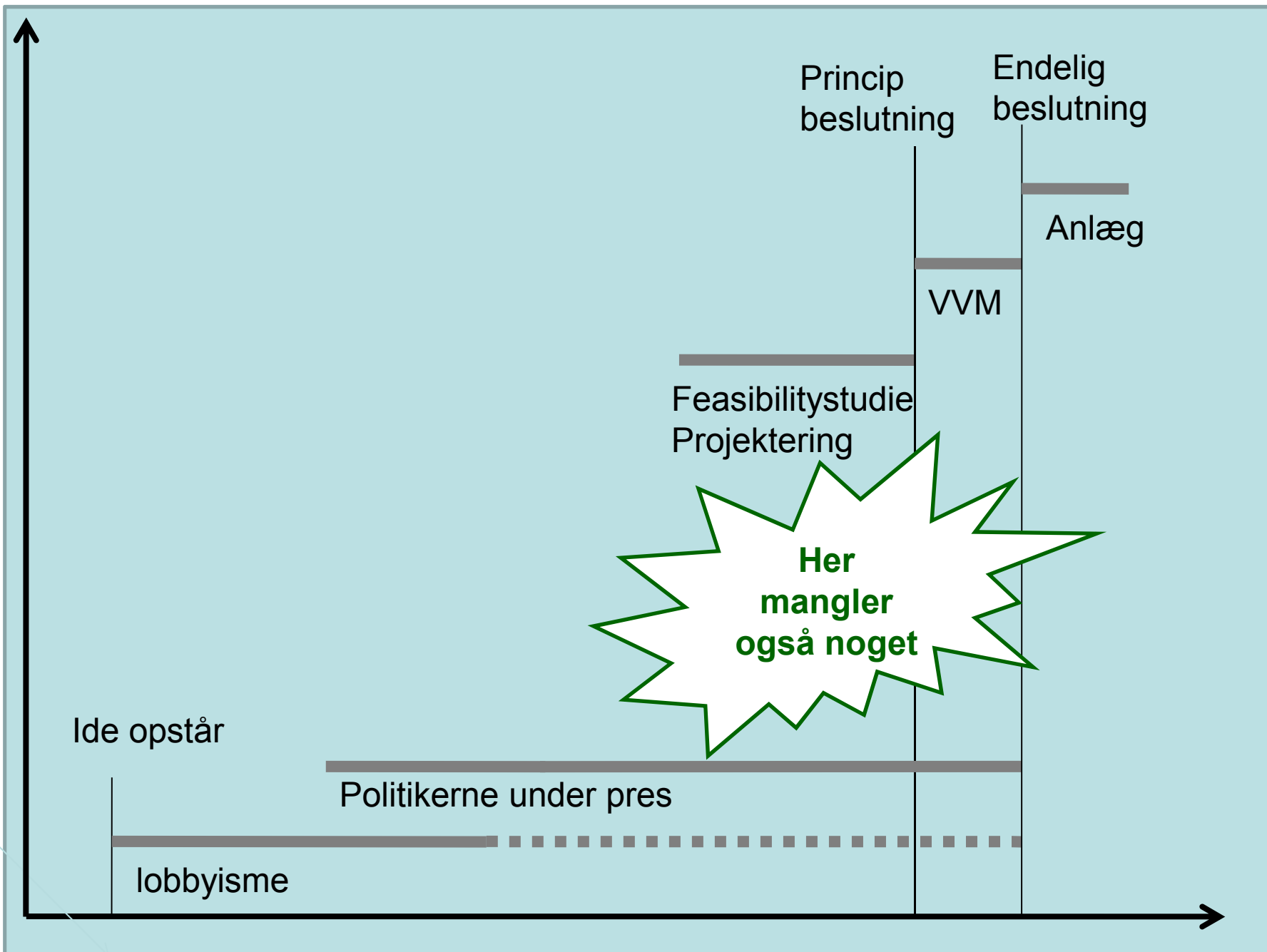

Vision

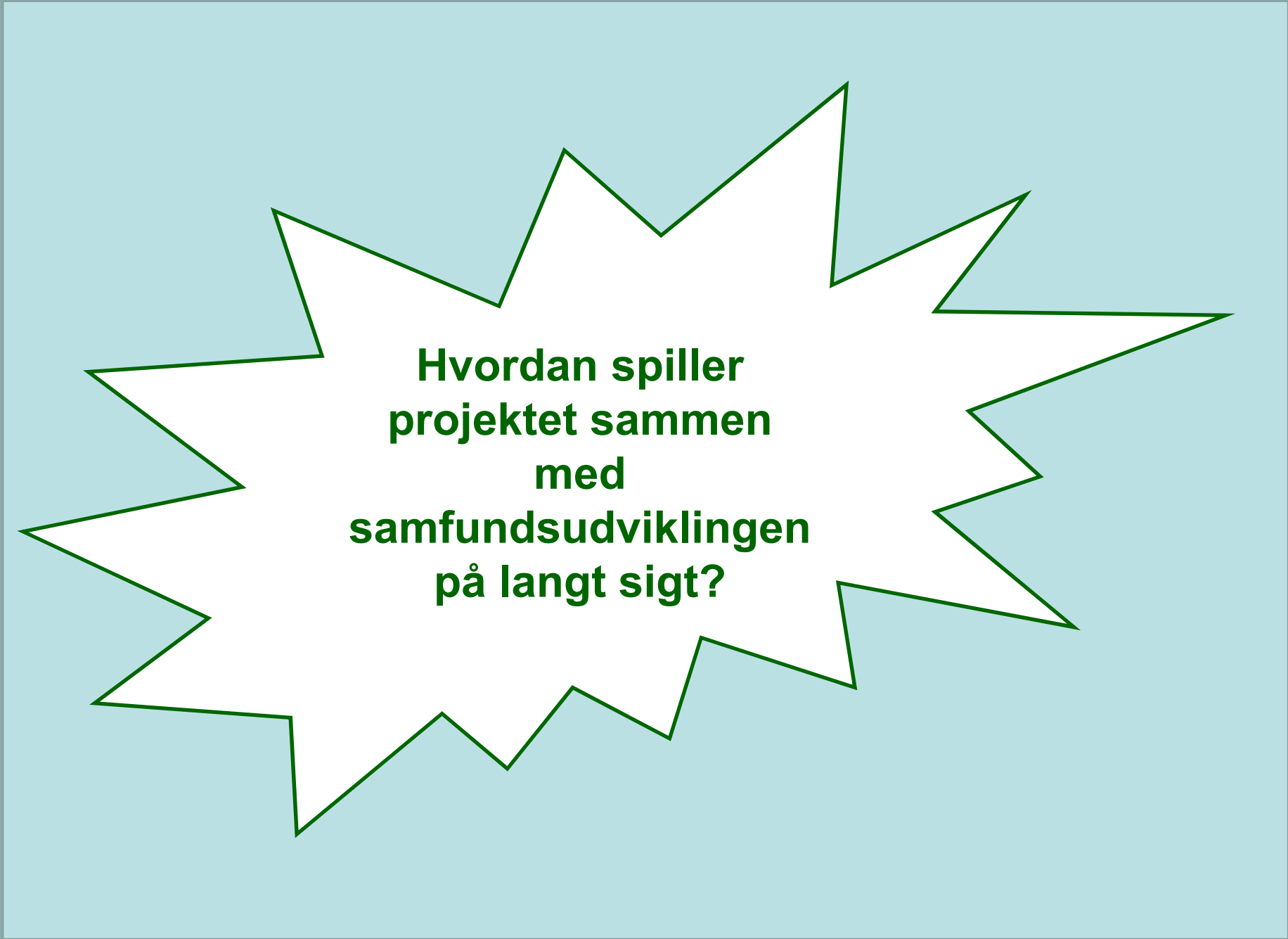
**Er det en god ide?
Hvad vil det betyde?
- *samfundsmæssigt!*
Kan det gøres
billigere?
Er der alternativer?**

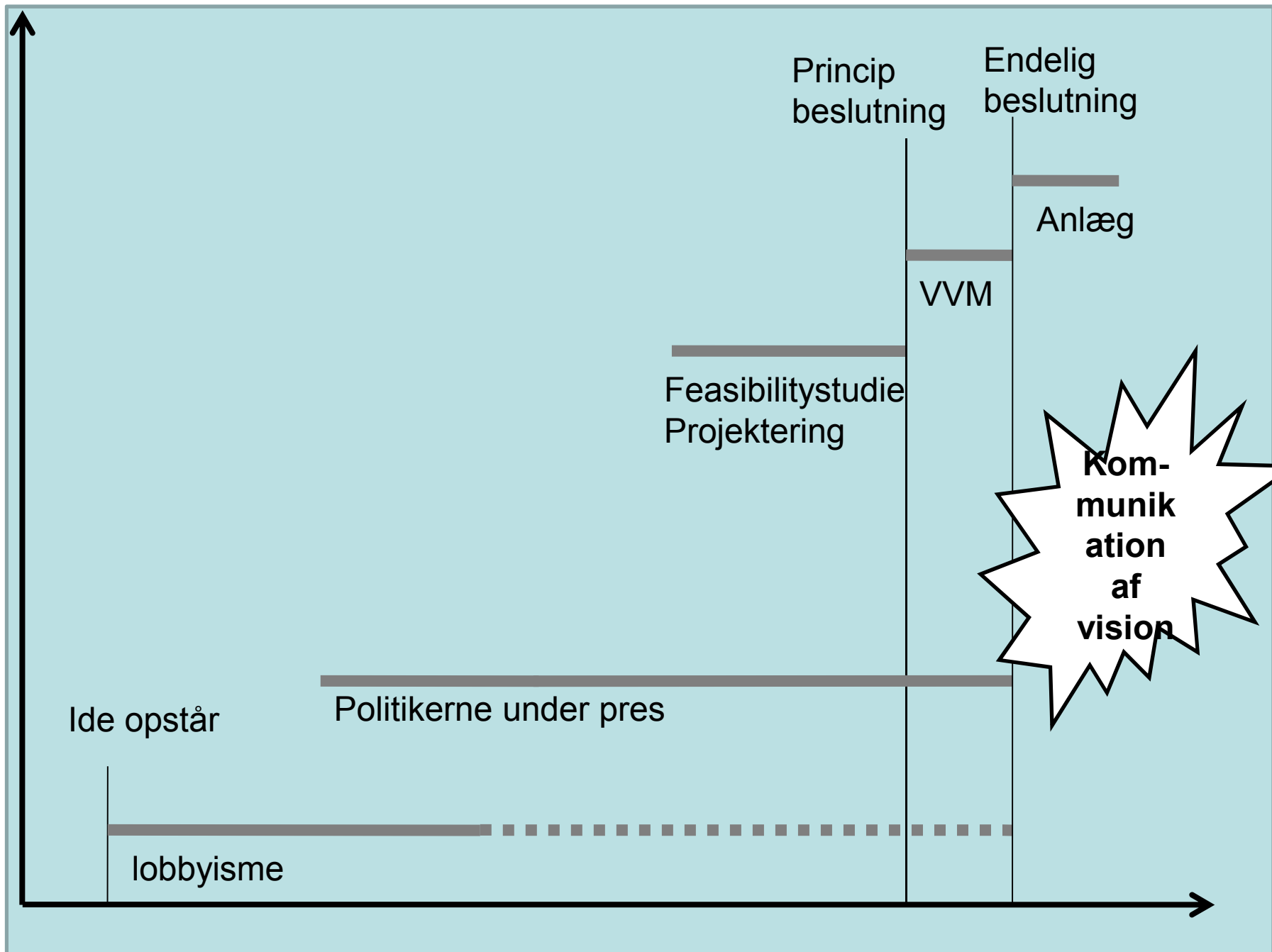
**Fremtidsperspektivet
Samfundsperspektivet**

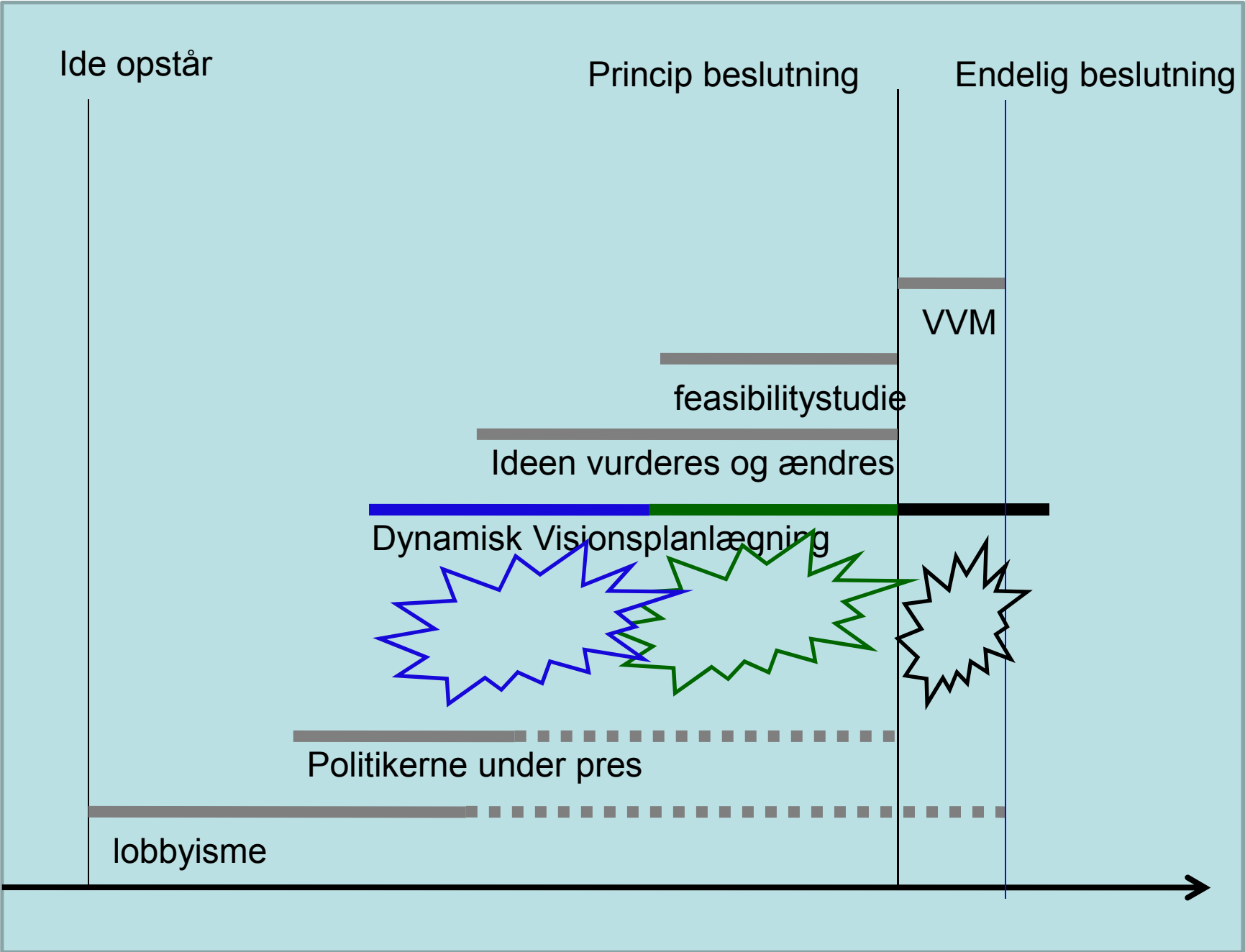

**Hvordan spiller
projektet sammen
med
samfundsudviklingen
på langt sigt?**

**Hvordan påvirker *det*
projektets rentabilitet
og miljøeffekter?**

Palludan Fremtidsforskning

Disposition:

1. Baggrund

2. Dynamisk Visionsplanlægning

3. Hvad PF kan tilbyde

Palludan Fremtidsforskning

Hvor skoen trykker

- Intermodalitet
- Service
- Information
- Samarbejde
- Image
- Politisk rådgivning

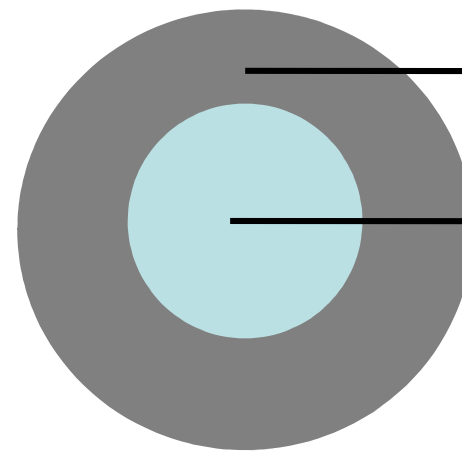
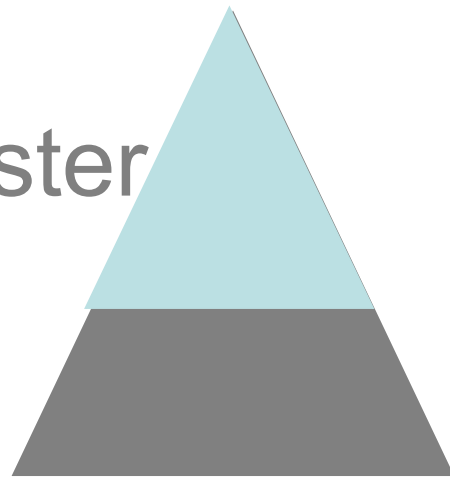

Palludan Fremtidsforskning

Hvorfor trykker skoene?

Hierarki

Specialister

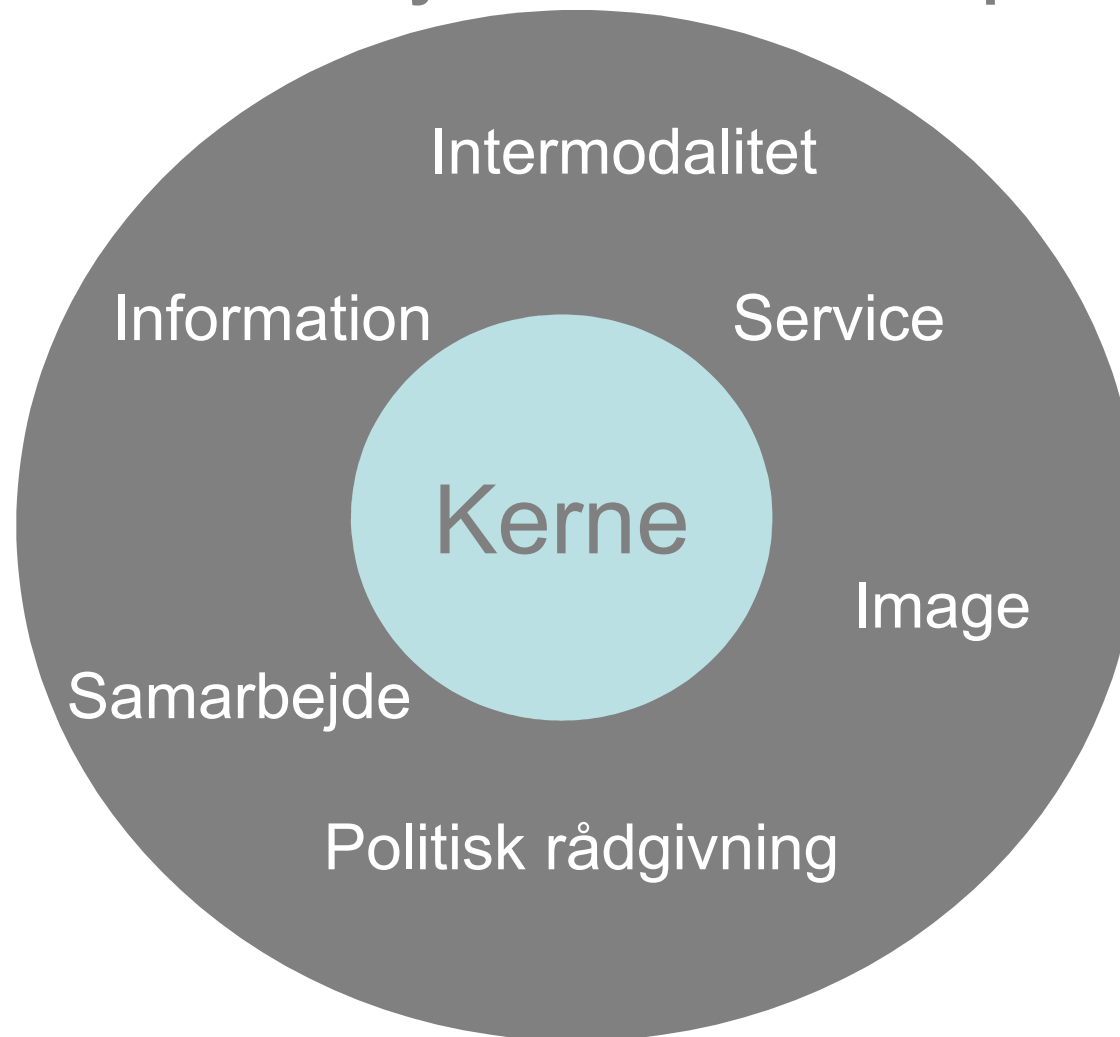

Periferi

Kerne

Palludan Fremtidsforskning

Fokus på kernen – betyder mindre fokus på omverdenen
(periferien)

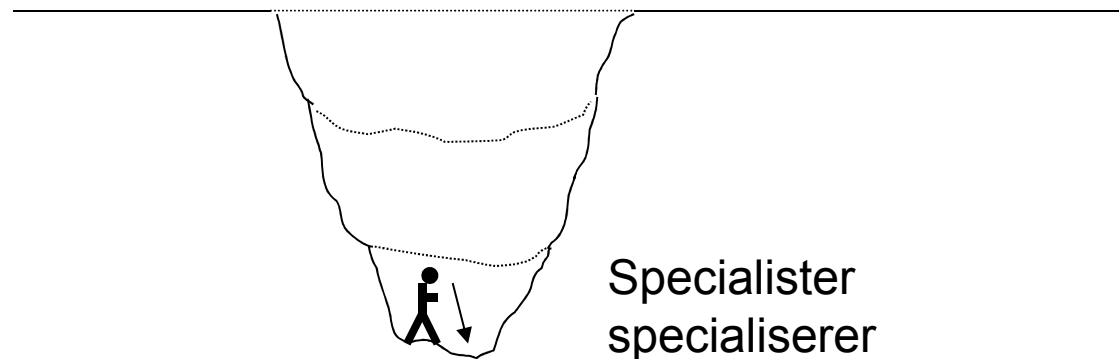

Palludan Fremtidsforskning

Specialist / ekspert (i) trafik og teknik

Palludan Fremtidsforskning

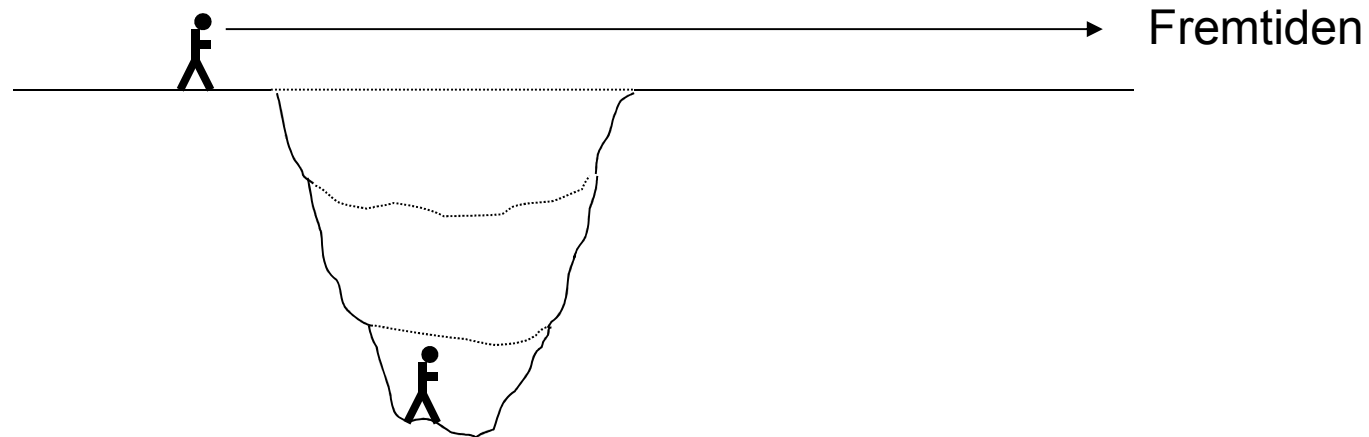
Palludan Fremtidsforskning

Specialist / ekspert (i) trafik og teknik,
men er det det som er politisk relevant?

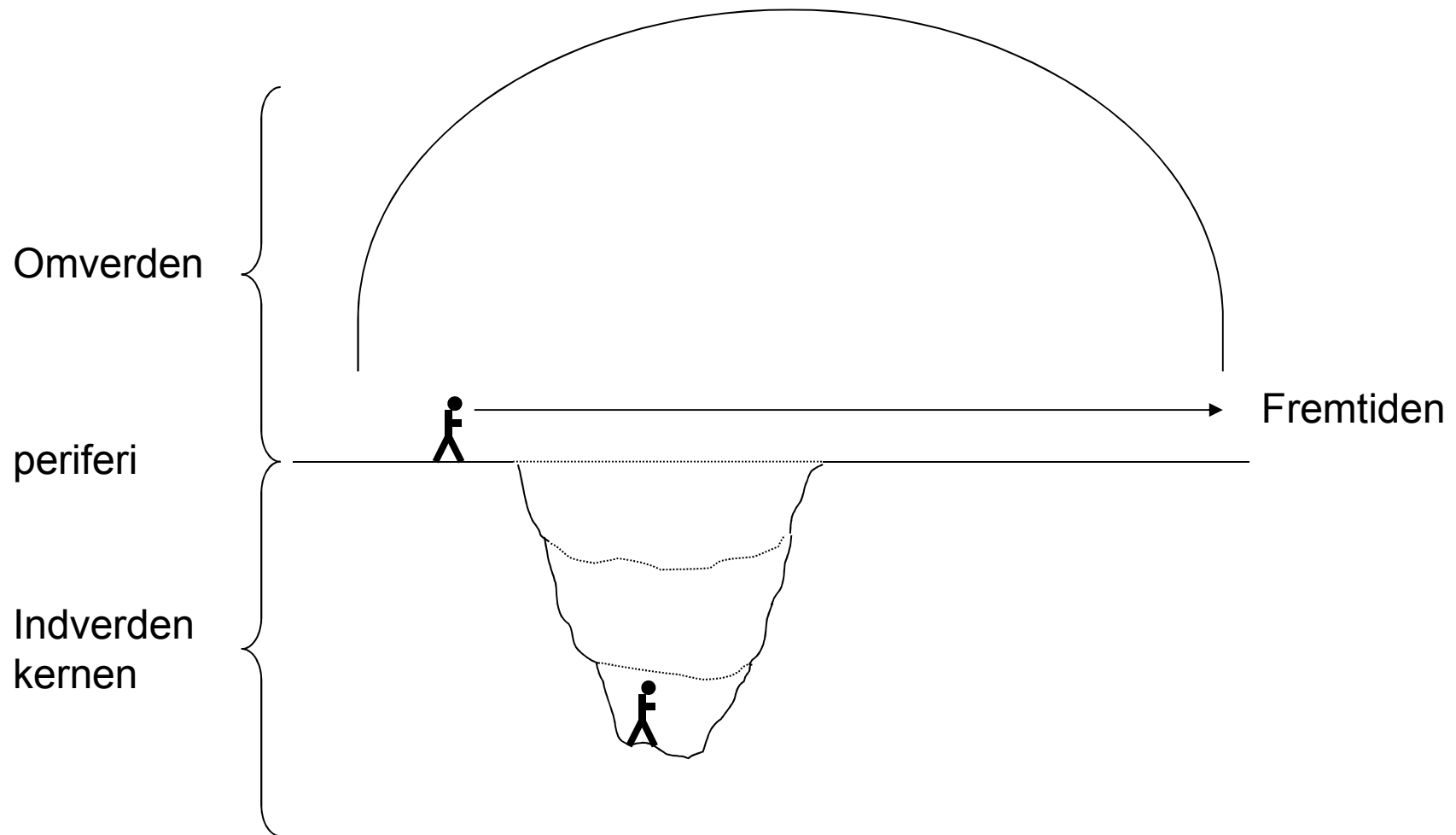
Palludan Fremtidsforskning

Fremtidsforskeren kigger fremad

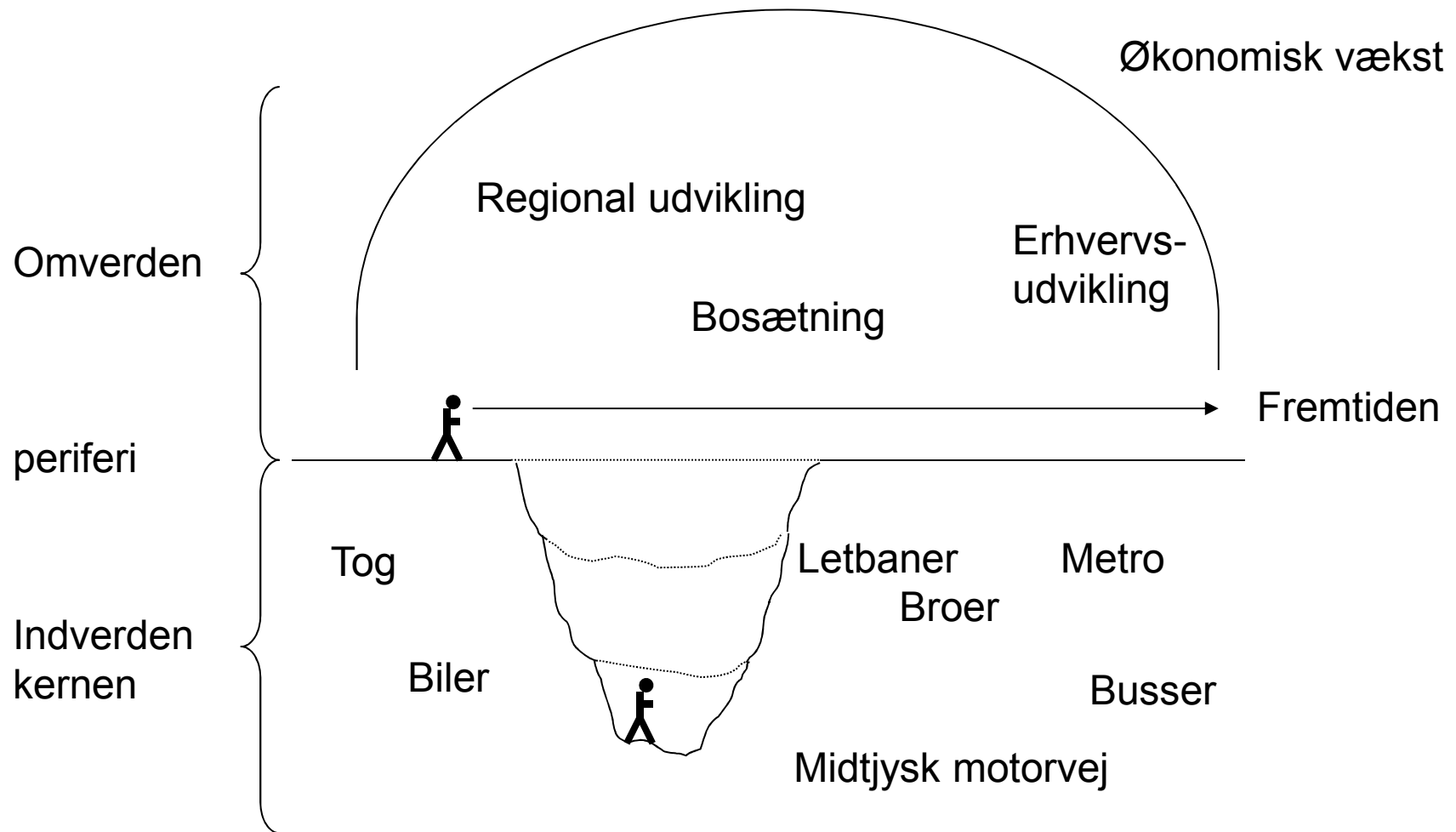
Palludan Fremtidsforskning

To perspektiver: at kigge indad og at kigge udad

Palludan Fremtidsforskning

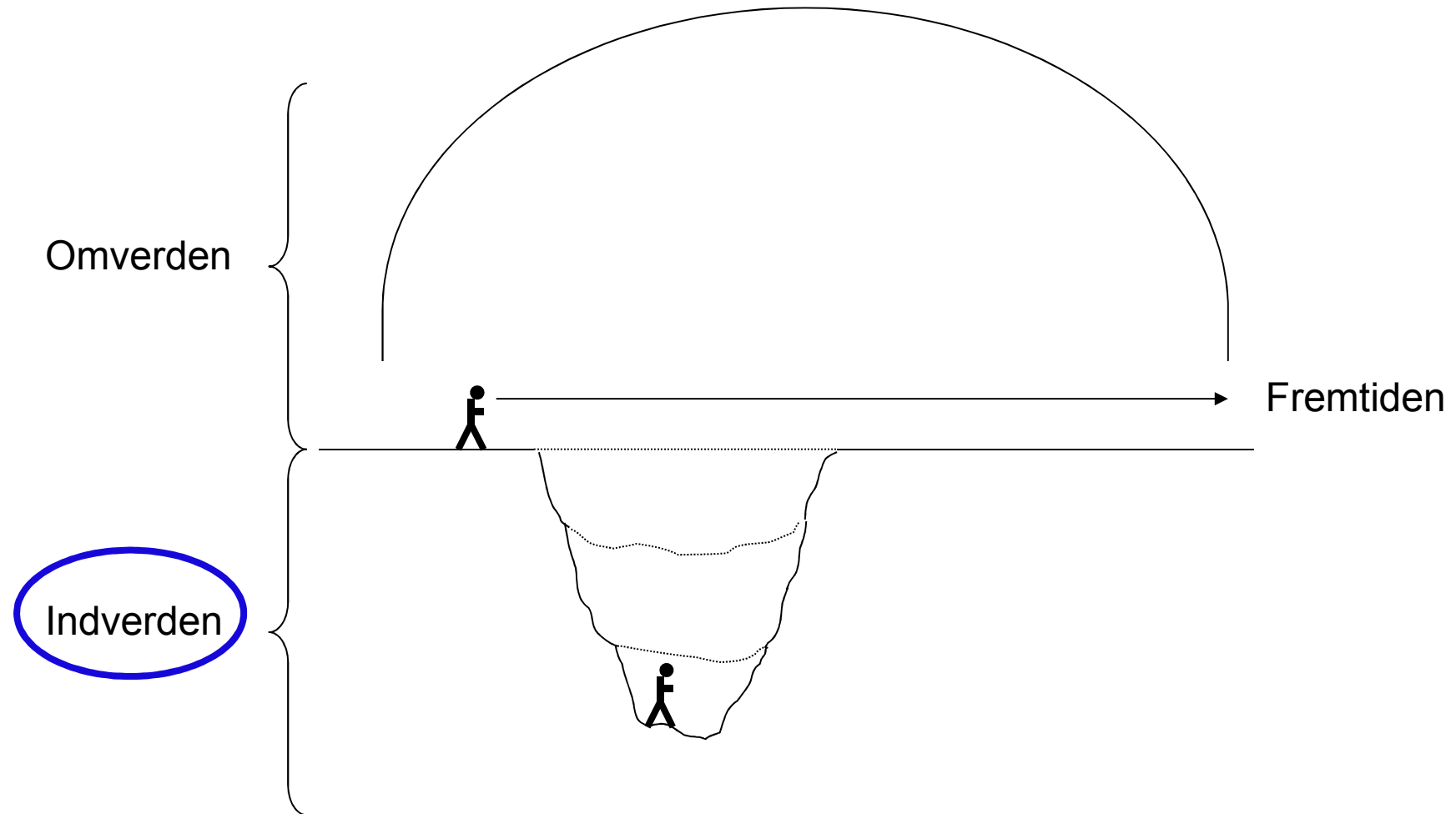
To perspektiver: at kigge indad og at kigge udad

Palludan Fremtidsforskning

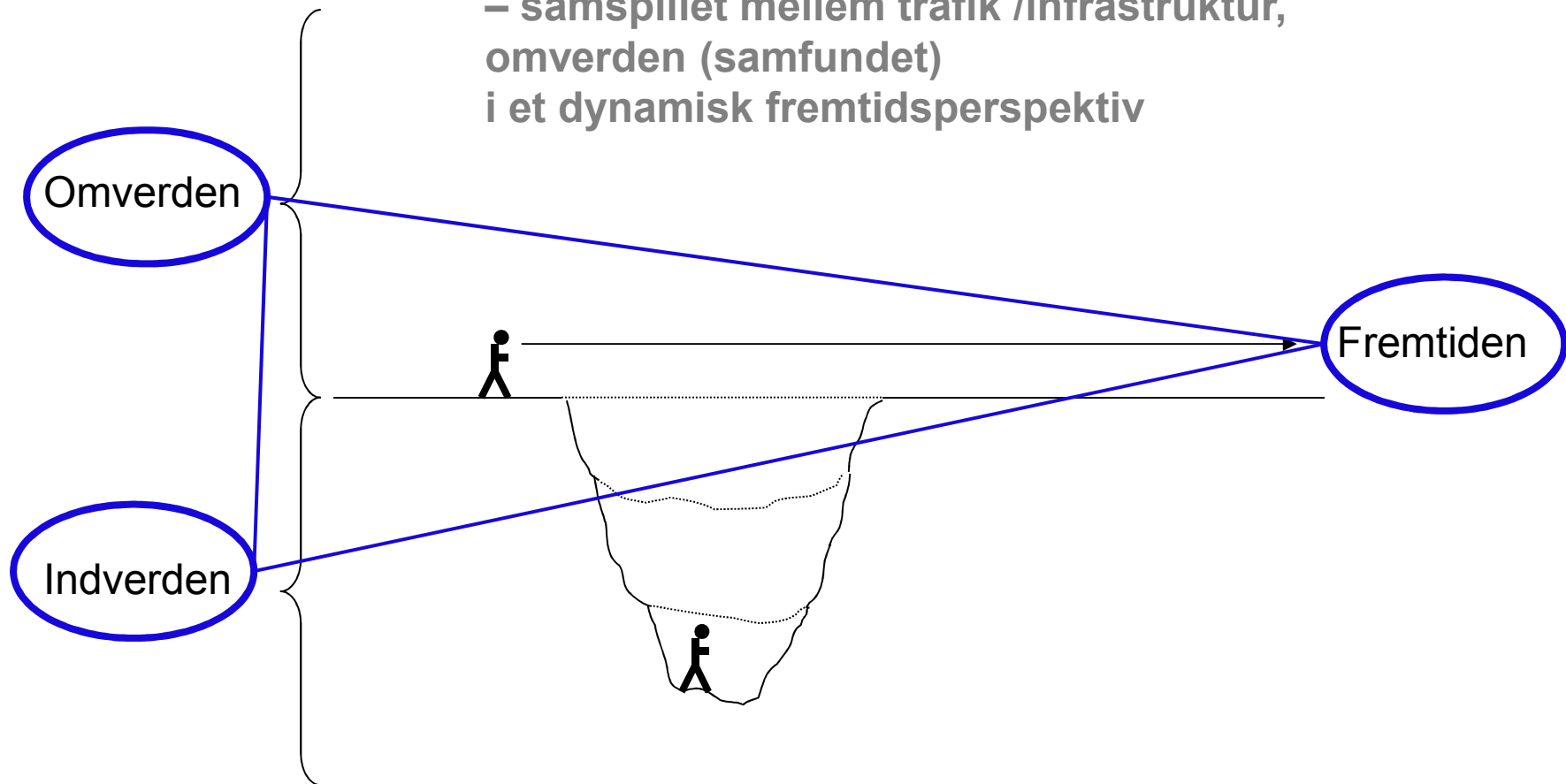
Det man normalt diskuterer

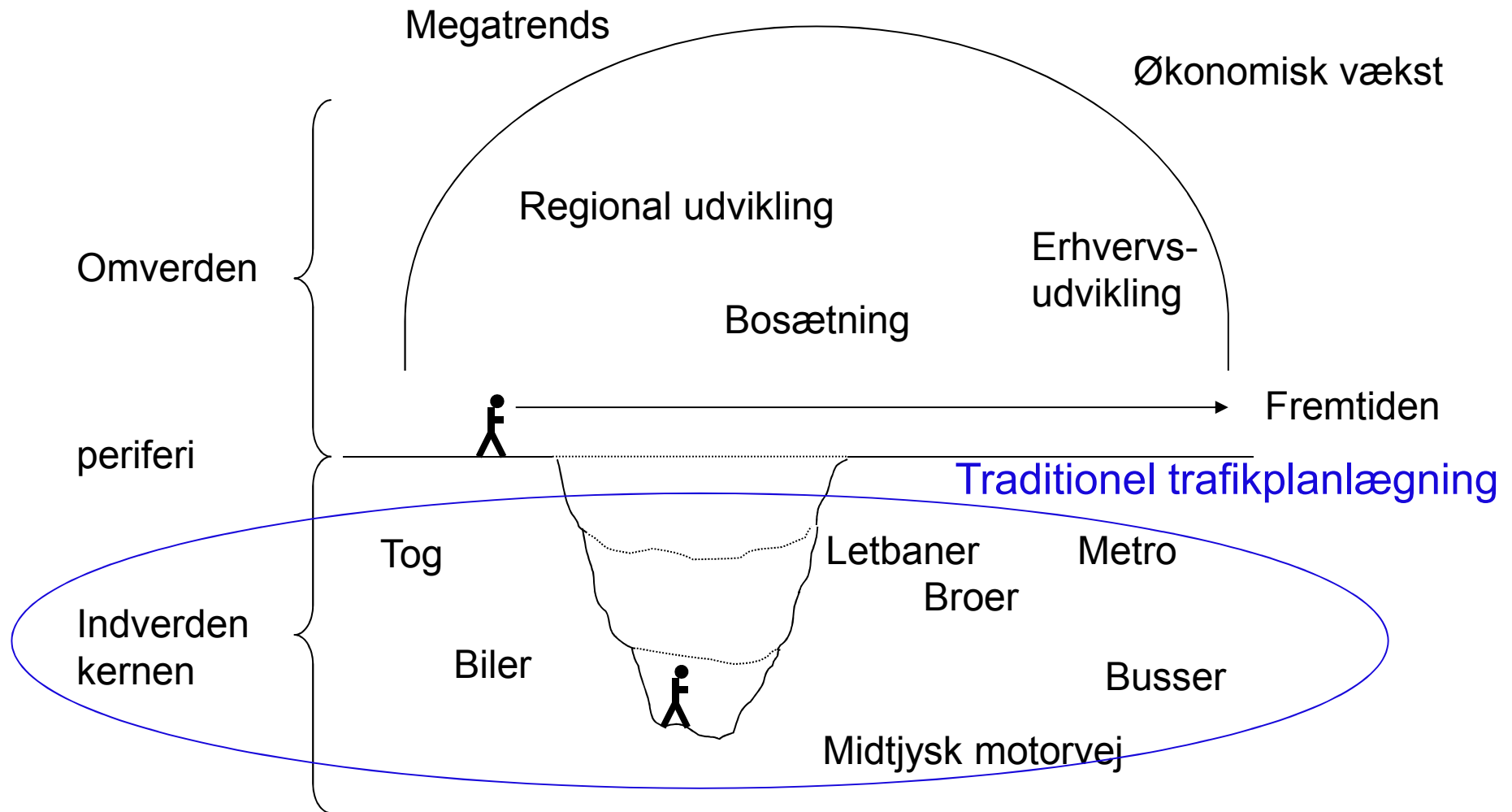
Palludan Fremtidsforskning

Det man burde diskutere

– samspillet mellem trafik /infrastruktur,
omverden (samfundet)
i et dynamisk fremtidsperspektiv

Palludan Fremtidsforskning

Pålludan Fremtidsforskning

Hvad betyder det for infrastrukturprojekter?

- de opfattes som trafikprojekter ikke samfundsprojekter
- de vurderes ikke i et fremtidsperspektiv (komparative statistiske analyser – fremskrivninger)
- planlægning sker på bagkant af udviklingen
- standardløsninger - projektmaksimering

Palludan Fremtidsforskning

Hvad betyder det for infrastrukturprojekter?

- intet formuleret **samfundsmæssigt mål**
- ingen systematiseret **vurdering** af om samfundsmæssige mål indfris
- ingen **økonomisk optimering** i relation til samfundsmæssige målsætninger

Palludan Fremtidsforskning

Et traditionelt projekforløb

- **En projektidé opstår** på forskellig vis
  - Gammelt skuffeprojekt
  - Sektorens egne vækstinteresser
  - Regionale interesser
  - Erhvervsinteresser
  - Idealister og nørder blander sig

Lobbyister sætter det på dagsordenen

– det vil typisk have en traditionel udformning

(projektet er dermed allerede ved at være defineret)

Palludan Fremtidsforskning

Et traditionelt projekforløb

- *Politikerne under pres*
- *Ingen systematiseret rådgivning vedrørende samfundsmæssige perspektiver*
- Lobbyisterne får ikke noget sagligt med- og modspil

Palludan Fremtidsforskning

Et traditionelt projekforløb

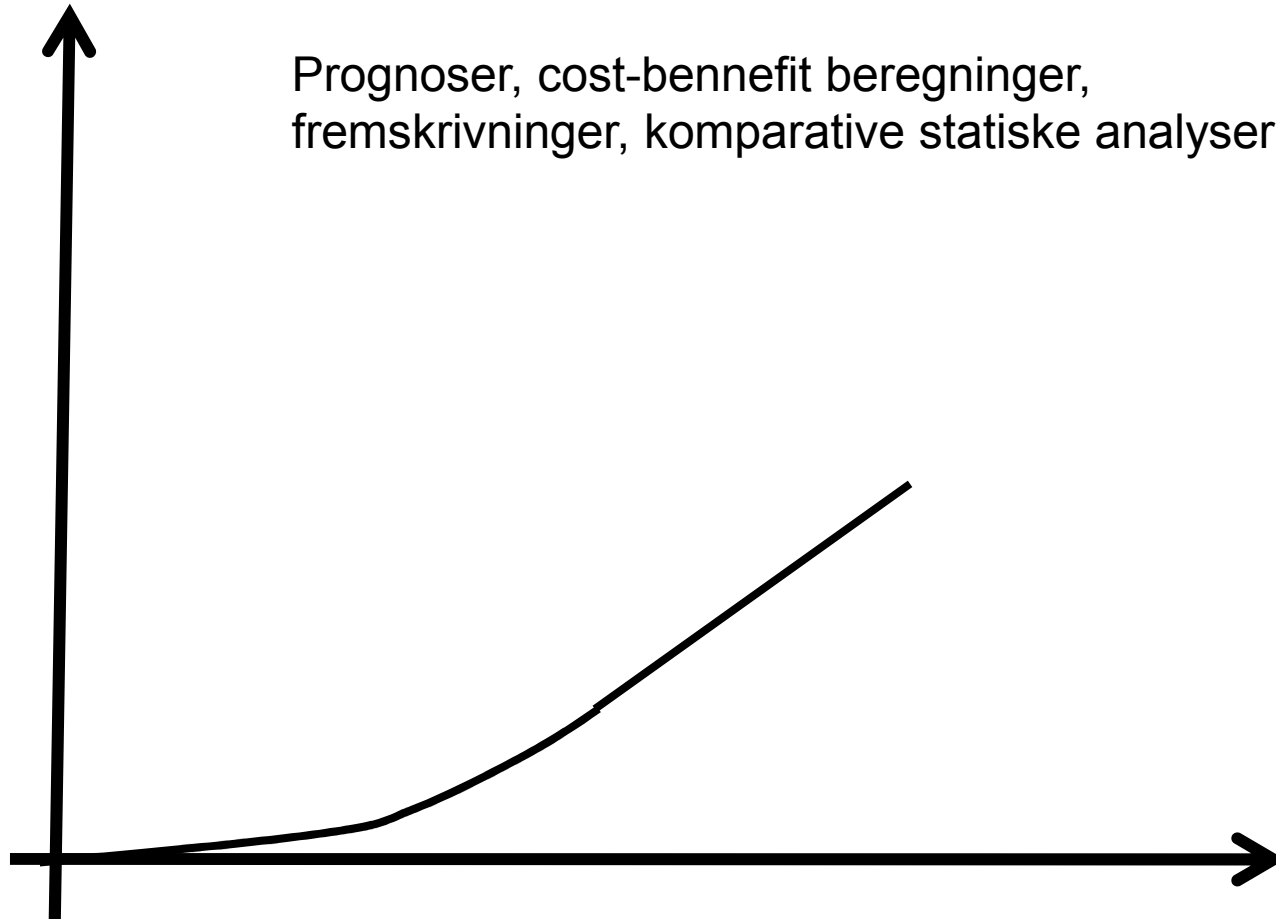
(enkelte undtagelser findes)

- Politisk interesse og imødekommenhed
(ofte ligger der nogle *uformulerede visioner* bag)
- og så sætter man tekniske undersøgelser i gang, hvor projektet stort set *allerede er defineret og helt traditionelt*
- *Enkeltstående projekt - ingen samfundsperspektiver belyses*

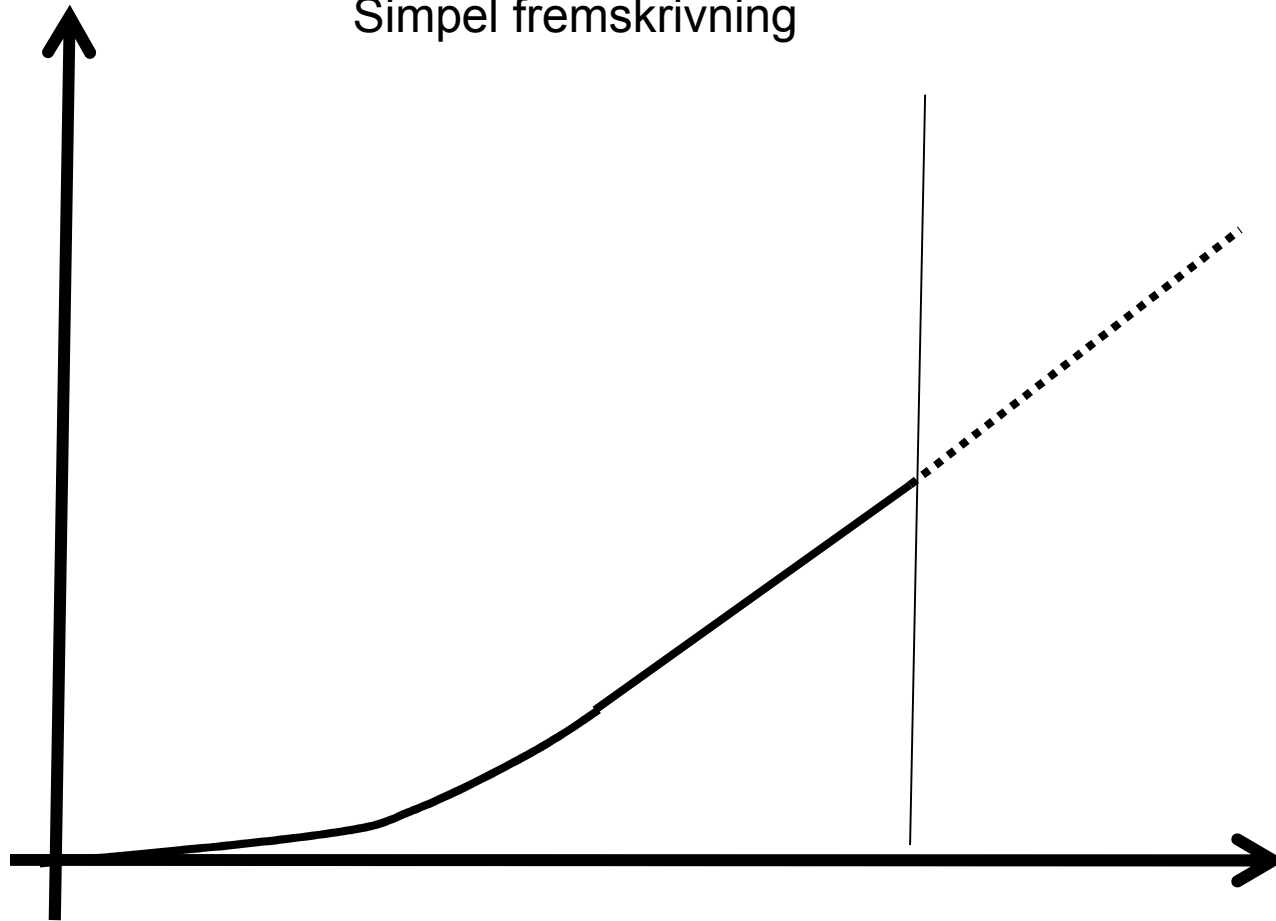
Palludan Fremtidsforskning

Prognoser, cost-benefit beregninger,
fremskrivninger, komparative statiske analyser

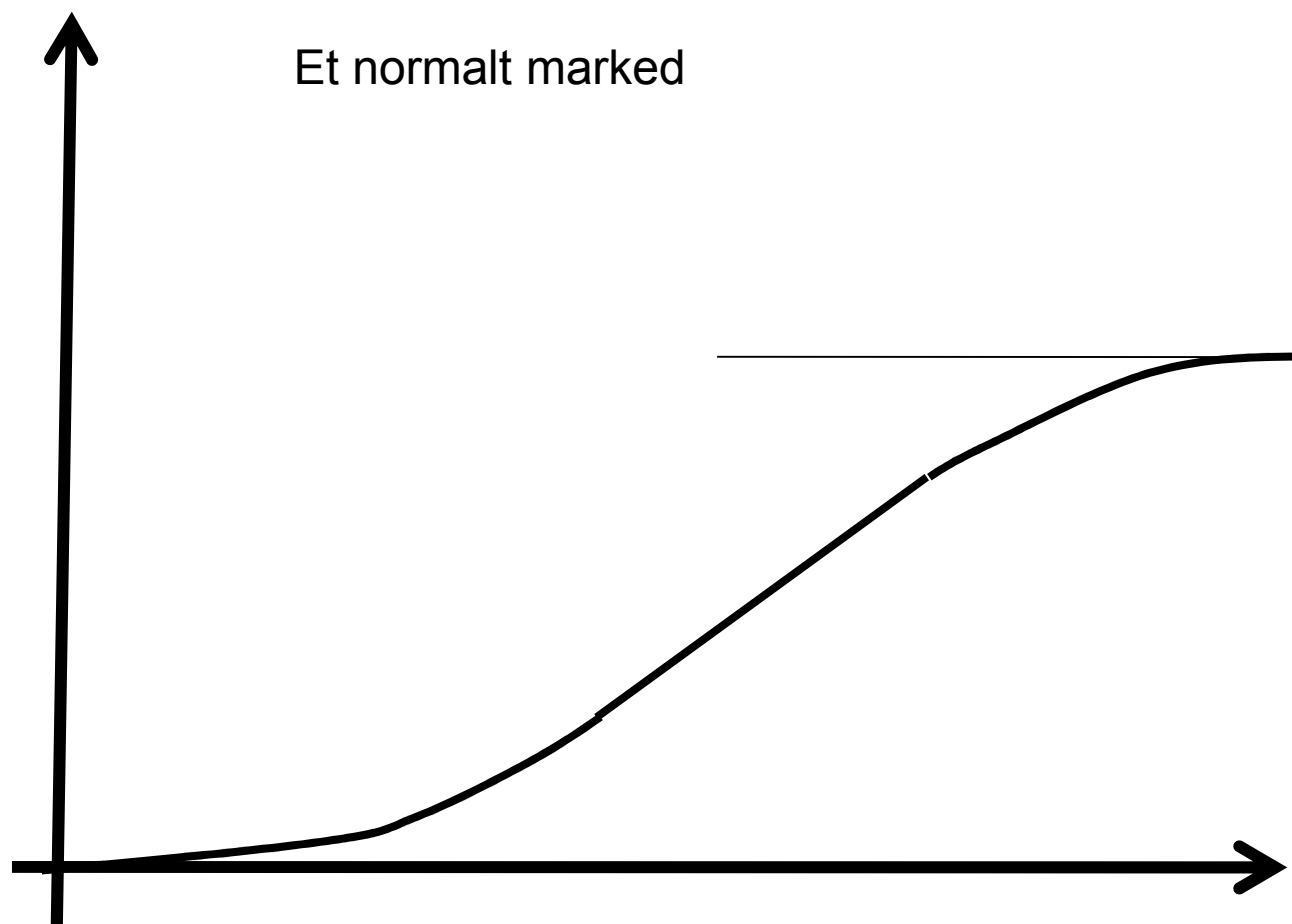

Palludan Fremtidsforskning

Simpel fremskrivning

Palludan Fremtidsforskning

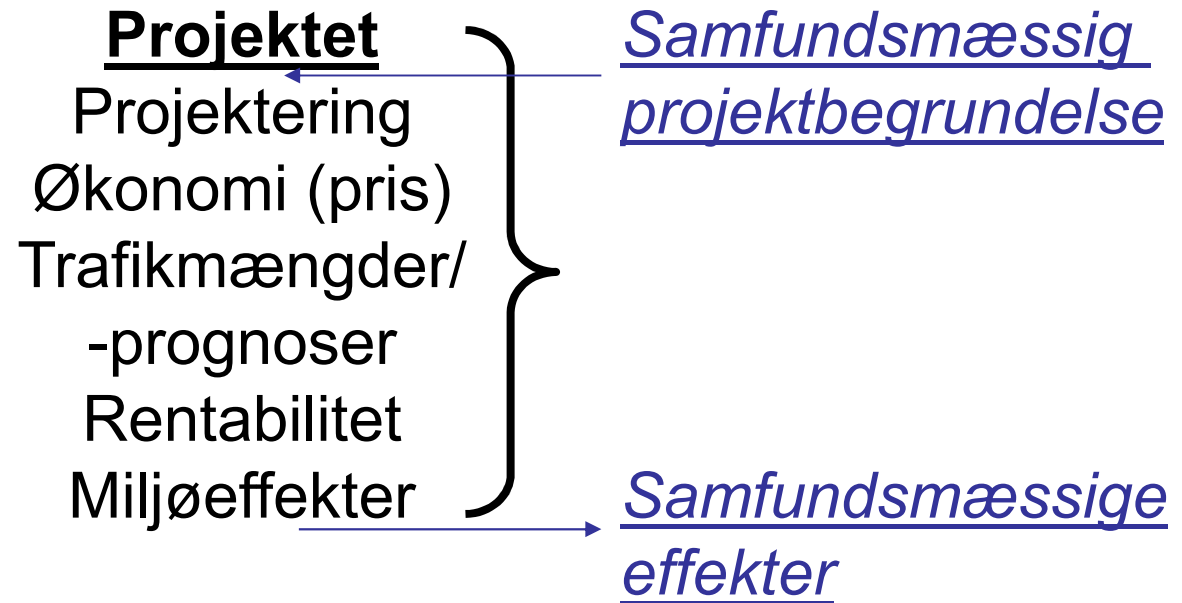

Projektet

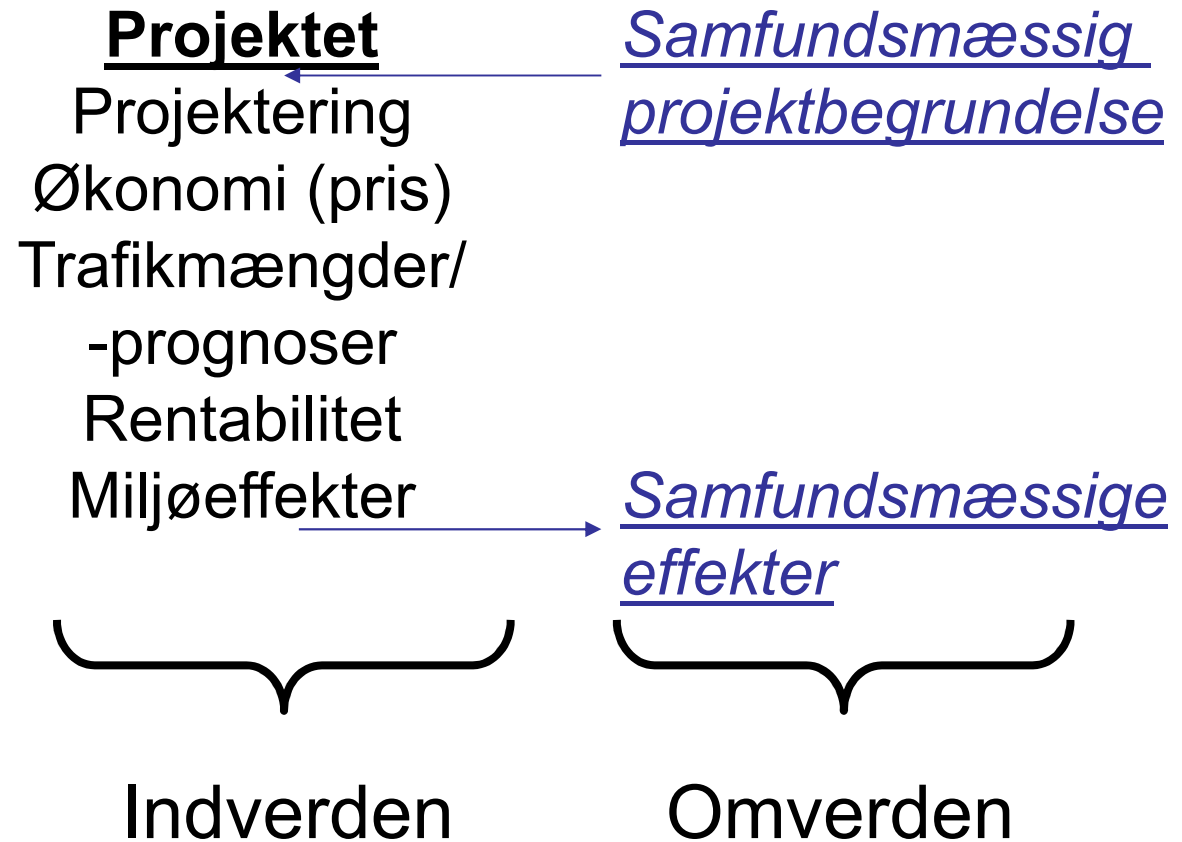
Projektering
Økonomi (pris)
Trafikmængder/
-prognoser
Rentabilitet
Miljøeffekter

Beslutningsgrundlag
Er det godt nok?

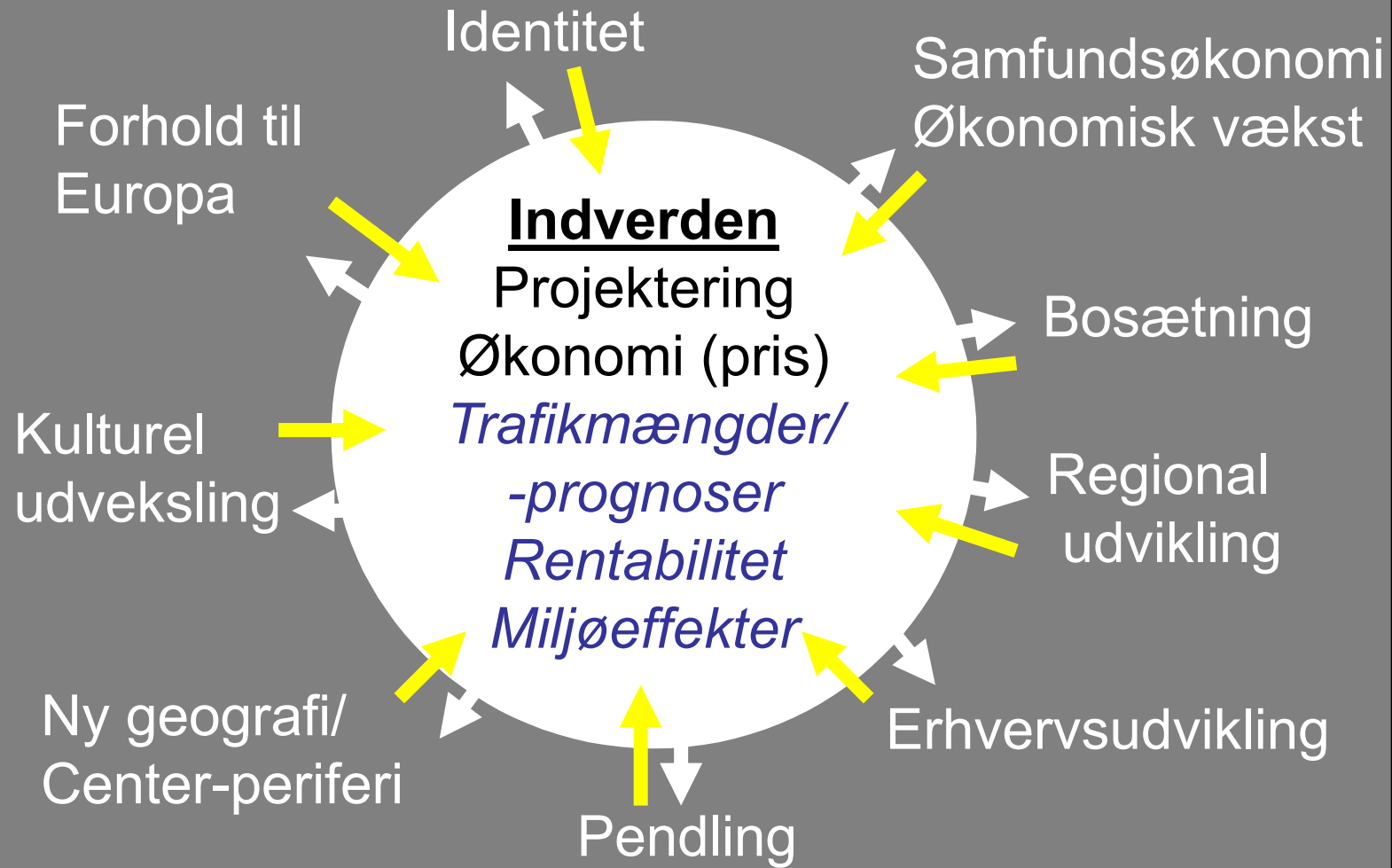
*Svarer de samfundsmæssige effekter
til projektbegrundelsen?*

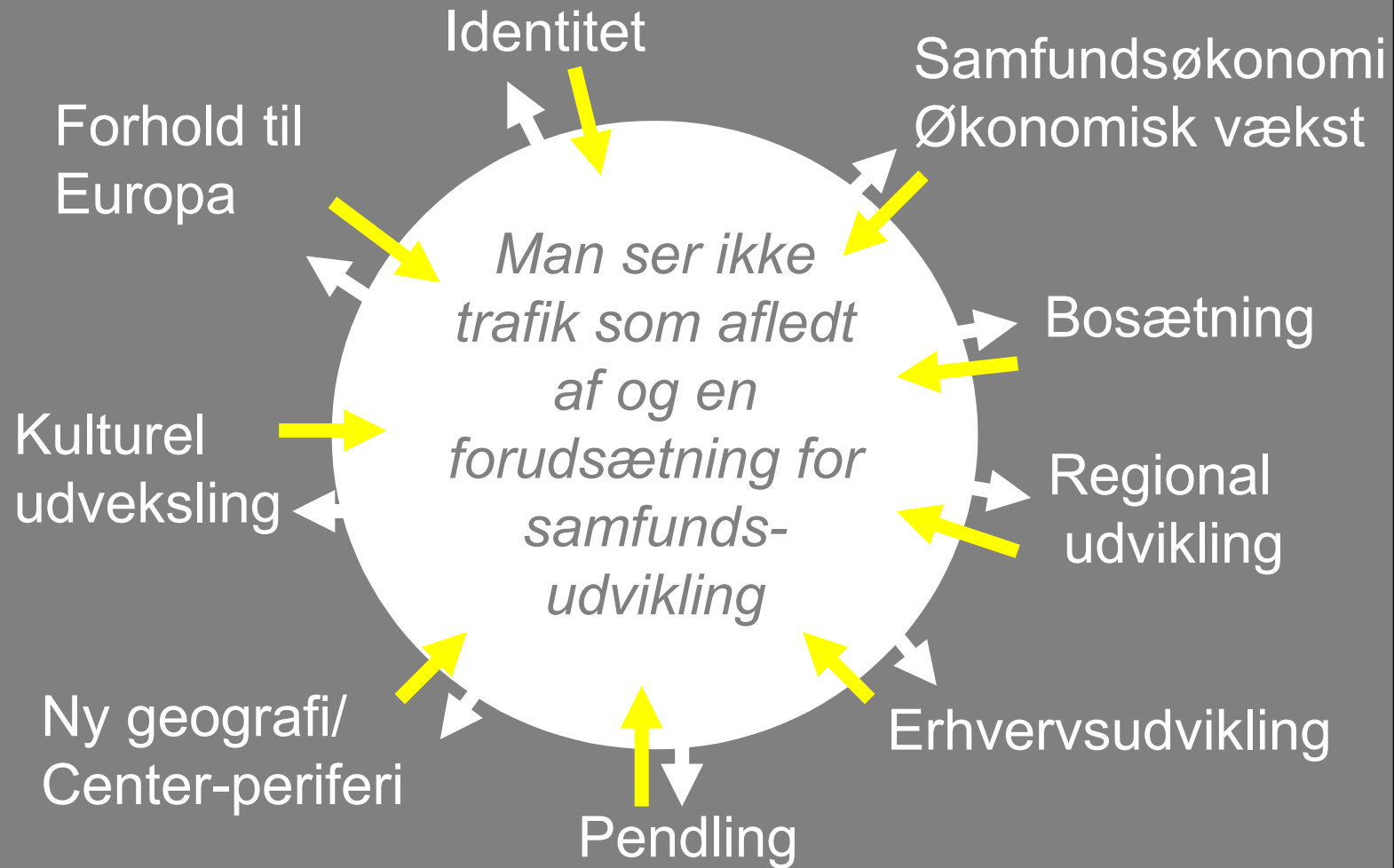
*Kunne de ønskede samfundsmæssige effekter
have været opnået gennem
et mindre omkostningskrævende projekt?*

Omverden – *er dynamisk*

Omverden – *er dynamisk*

Palludan Fremtidsforskning

Traditionel projektplanlægning

Projektforslag analyseres uden at samfundsmæssige mål og dynamiske effekter vurderes og *inddrages* i planlægningen - heller ikke i den første idéfase, hvorfor planlægningen risikerer at være i uoverensstemmelse med de uformulerede mål

Palludan Fremtidsforskning

Traditionel projektplanlægning

Hvis den reelle begrundelse for en bro ikke er formuleret så har man ikke en målestok for hvor meget bro der skal til – det kan blive dyrt!

Palludan Fremtidsforskning

Traditionel projektplanlægning

Alle involverede parter i et projekt (bortset fra de der skal betale) har i princippet en interesse i at det bliver så stort og flot som muligt
("projektmaksimering")

Palludan Fremtidsforskning

Dette skaber et **dilemma**:

1. At gennemføre et ufornuftigt udformet fornuftigt projekt
2. At undlade at gennemføre det

To dårlige løsninger – ingen samfundsanalyse – intet grundlag for at definere hvilken udformning der er fornuftig.

Palludan Fremtidsforskning

Følgende mulighed mangler:

3. At gennemføre projektet i en fornuftig udformning (teknisk og økonomisk optimeret i relation til målsætning)

Palludan Fremtidsforskning

Hvad med VVM-undersøgelserne?

De løser ikke problemerne!

Kommer sent i forløbet

Lille prioritet

- og er slet ikke samfunds-økonomiske analyser

Palludan Fremtidsforskning

Hvad med VVM-undersøgelser?

Eksempel: I "Udbygning af motorring 3. VVM-redegørelse, sammenfattende rapport". Rapport 260. Vejdirektoratet 2002:

De "samfundsøkonomiske vurderinger" fylder

6 sider ud af 202 sider

- og er ikke samfundsøkonomiske vurderinger men simple cost-benefit beregninger

Palludan Fremtidsforskning

Hvad med VVM-undersøgelser?

*”Følgende effekter indgår i **de samfundsøkonomiske vurderinger**:*

- *Finansielle effekter*
- *Anlægsudgifter*
- *Driftsomkostninger*
- *Effekter for trafikanter (rejsetid og kørselsomkostninger)*
- *Eksterne effekter (trafikuheld, støj og luftemissioner)”*

Citat: Udbygning af motorring 3. VVM-redegørelse, sammenfattende rapport. Rapport 260. Vejdirektoratet 2002

Den dynamiske omverden

Identitet

Samfundsøkonomi
Økonomisk vækst

Forhold til
Europa

*Disse forhold
Indgår ikke i en
almindelig
VVM-
undersøgelse*

Bosætning

Kulturel
udveksling

Regional
udvikling

Ny geografi/
Center-periferi

Erhvervsudvikling

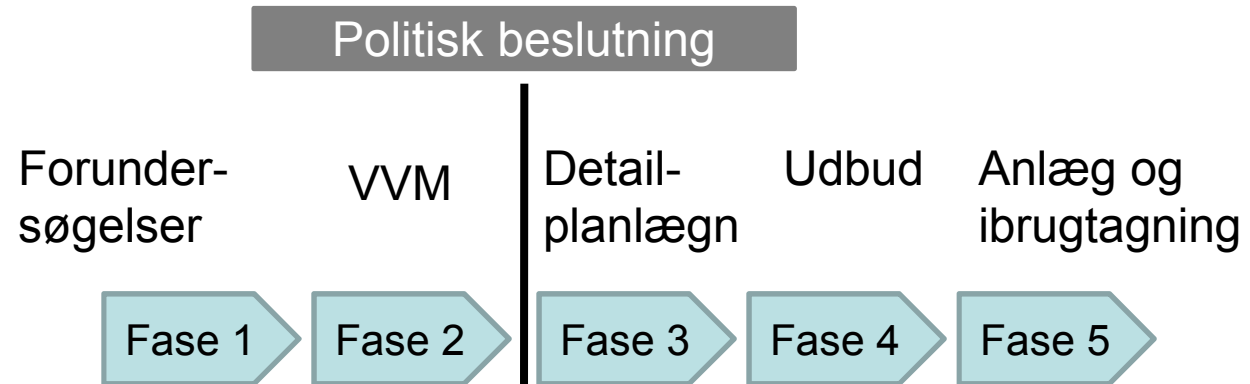
Pendling

Palludan Fremtidsforskning

2. Dynamisk Visionsplanlægning

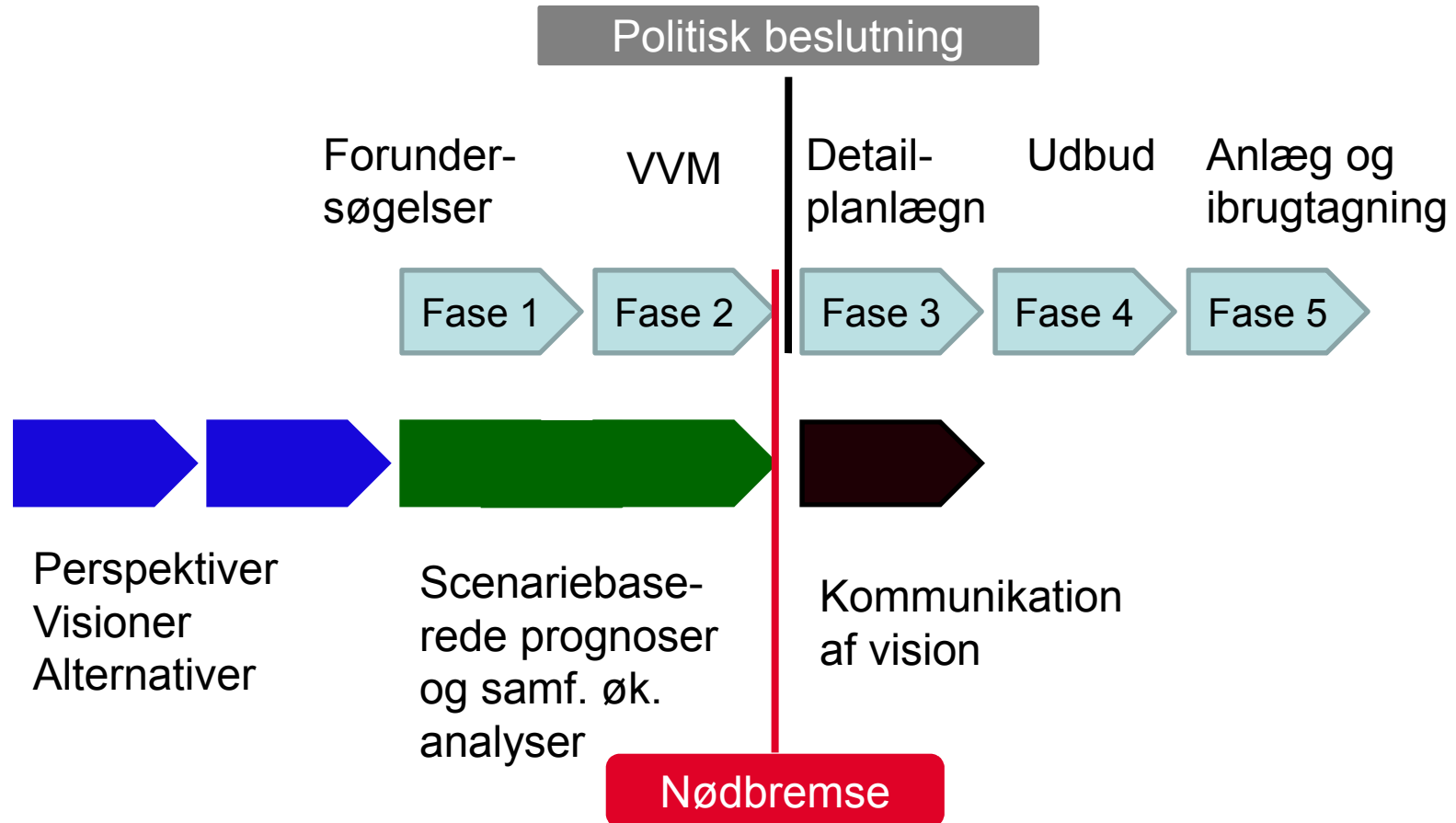
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Palludan Fremtidsforskning

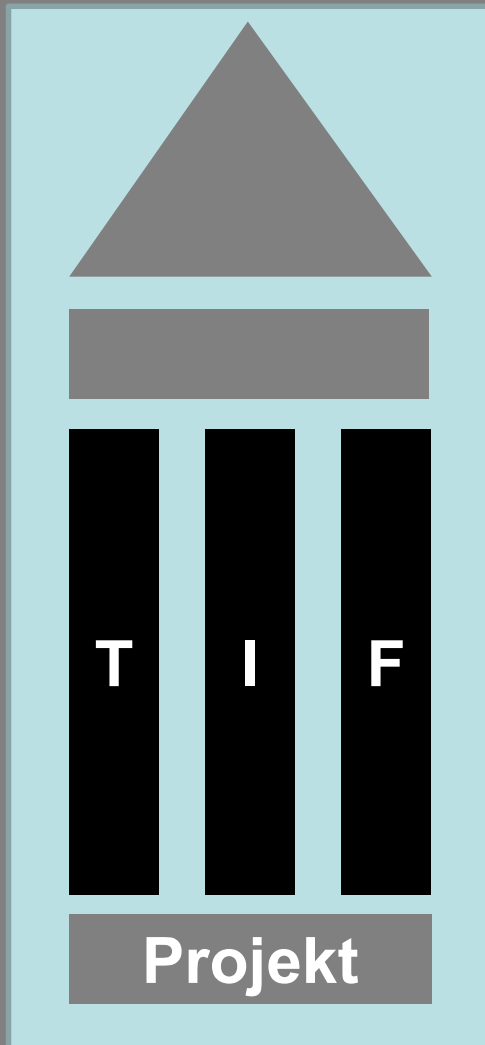
Dynamisk Visionsplanlægning

**Udgangspunktet
- et projekt**

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

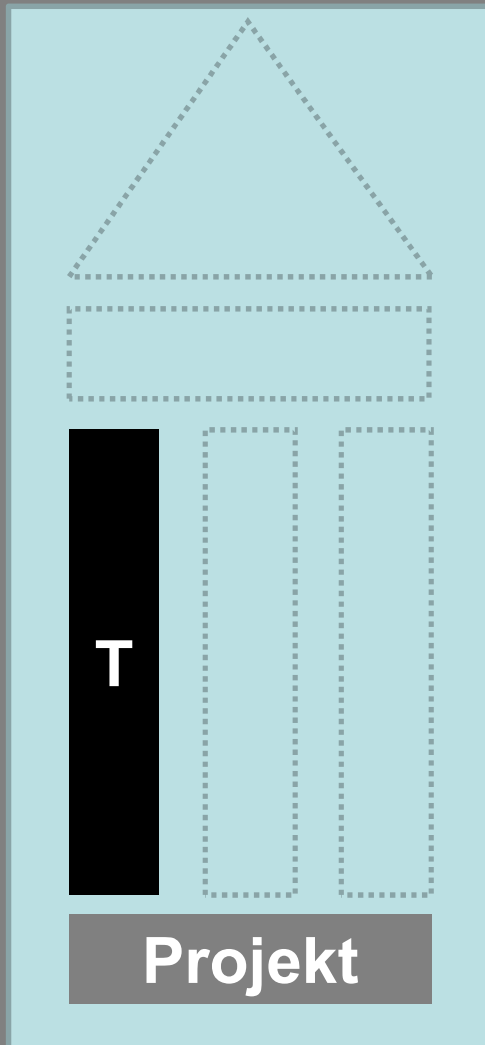
T = Trafik

I = Infrastruktur

F = Fremtid

”de bærende søjler”

Dynamisk Visionsplanlægning

1. Hvad er trafik?

*Trafik handler om **mennesker** og er adfærd*

Godstrafik er en del af **produktion og distribution**

- Økonomisk adfærd

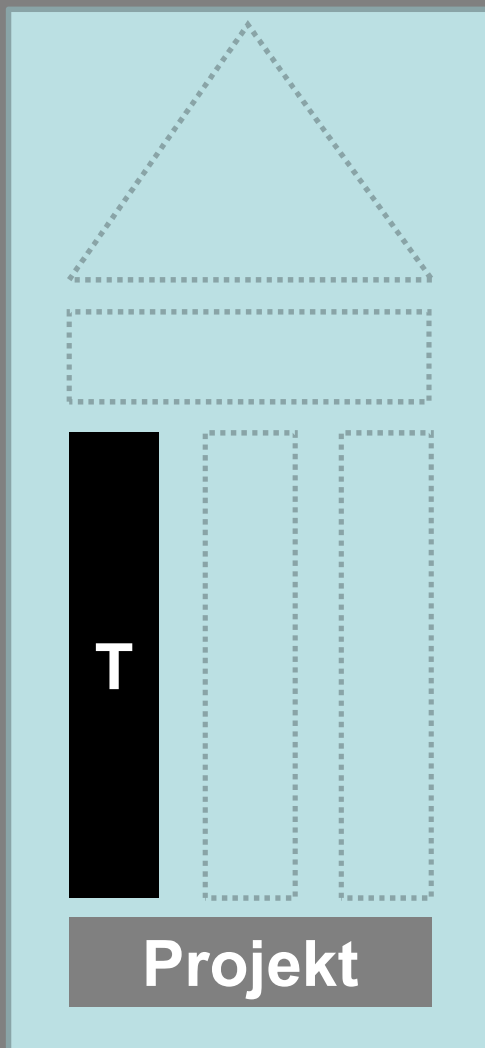
Pendling er en del af **arbejdsmarkedet**

- Økonomisk adfærd

Persontrafik er **kommunikation** mellem mennesker

- Social adfærd

Dynamisk Visionsplanlægning

1. Hvad er trafik?

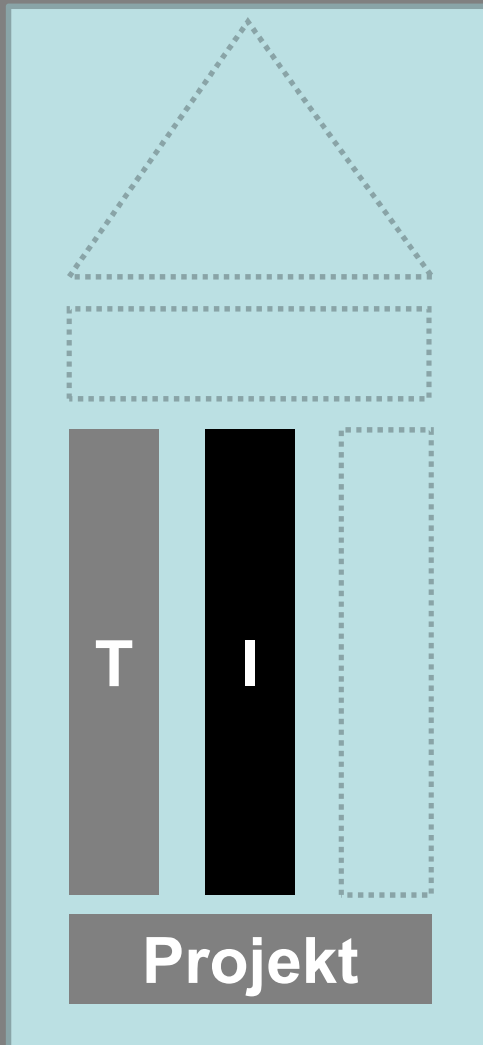
Adfærd er bestemt af **kultur, sociale relationer, holdninger og information** inden for nogle strukturelle rammer

Adfærd er **ikke teknik** og kan **ikke beregnes**:

"Man kan trække hesten hen til truget, men ikke tvinge den til at drikke"

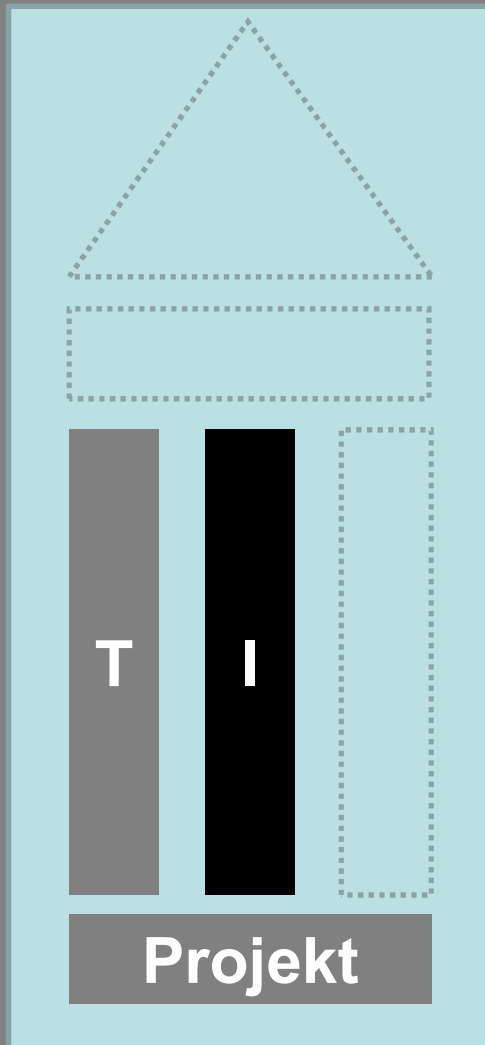
Dynamisk Visionsplanlægning

2. Hvad er infra- struktur?

Infrastrukturer er **rammevilkår** for trafik og samfundsudvikling – altså rammevilkår for menneskers adfærd

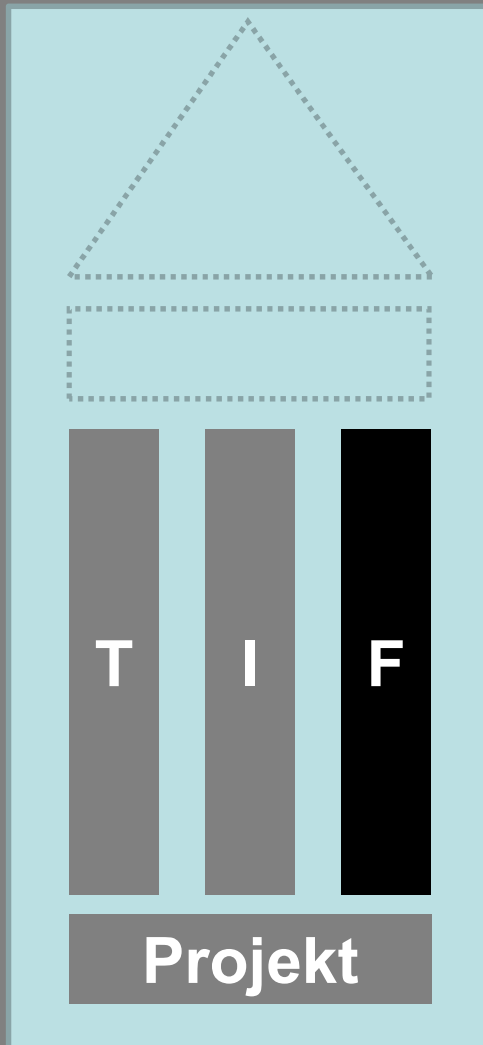
Dynamisk Visionsplanlægning

2. Hvad er infrastruktur?

Infrastruktur **handler om fremtid**

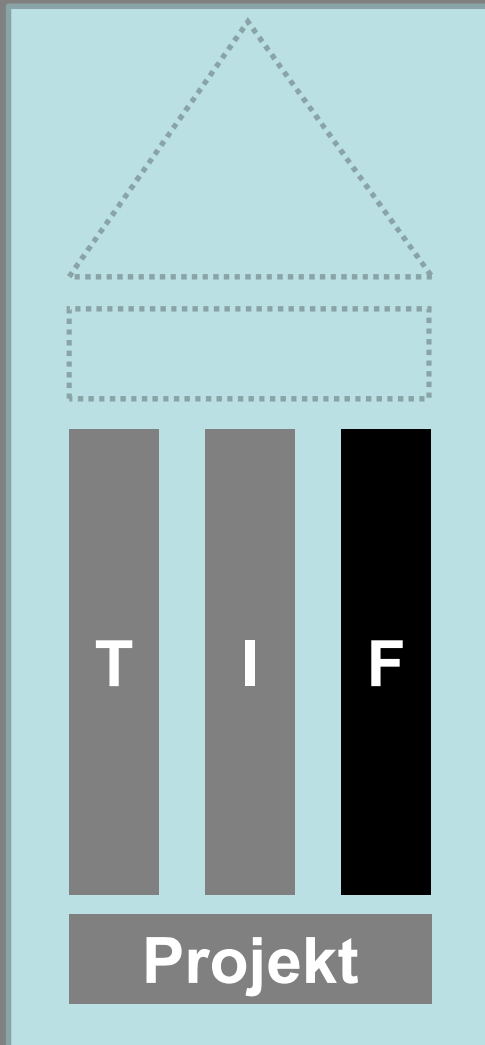
Dynamisk Visionsplanlægning

3. Hvad er fremtid?

Fremtiden er **ukendt**. Derfor kan den ikke beregnes. Men der er en række igangværende udviklinger som peger ind i fremtiden. Derfor kan man godt sige noget om fremtiden.

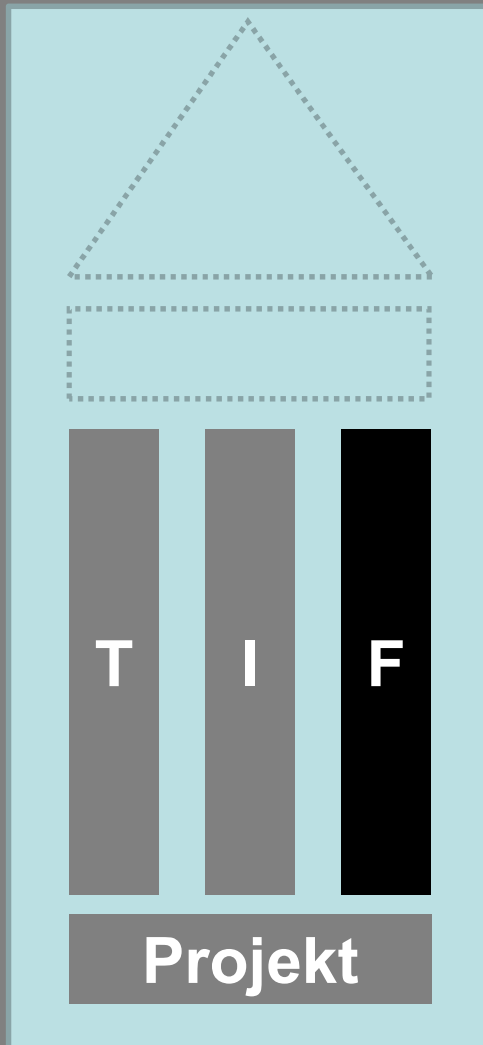
Dynamisk Visionsplanlægning

3. Hvad er fremtid?

Fremtidsfokus fører til **omverdensfokus**

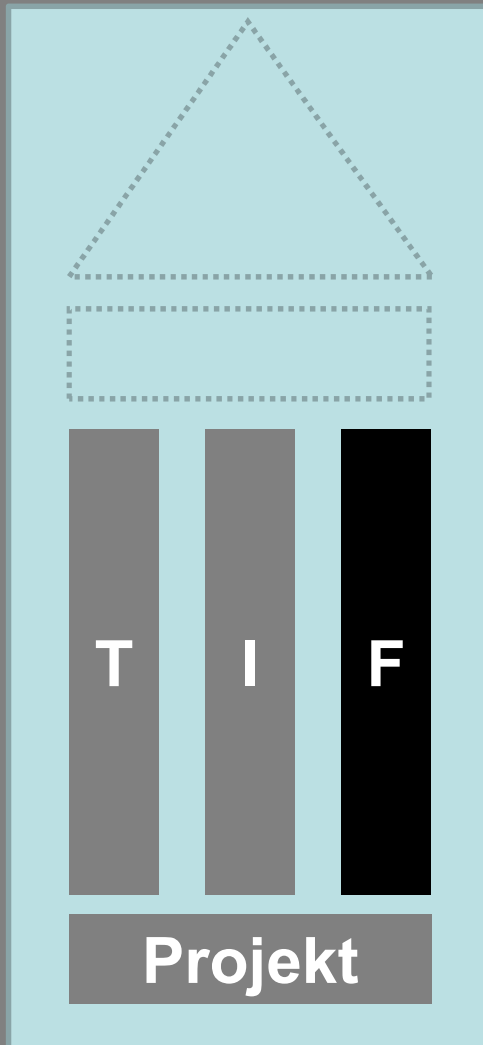
Dynamisk Visionsplanlægning

3. Hvad er fremtid?

Da infrastrukturer handler om fremtid og rammevilkår for samfundsudviklingen *skal infrastrukturer altid vurderes i et fremtids- og omverdensperspektiv*

Dynamisk Visionsplanlægning

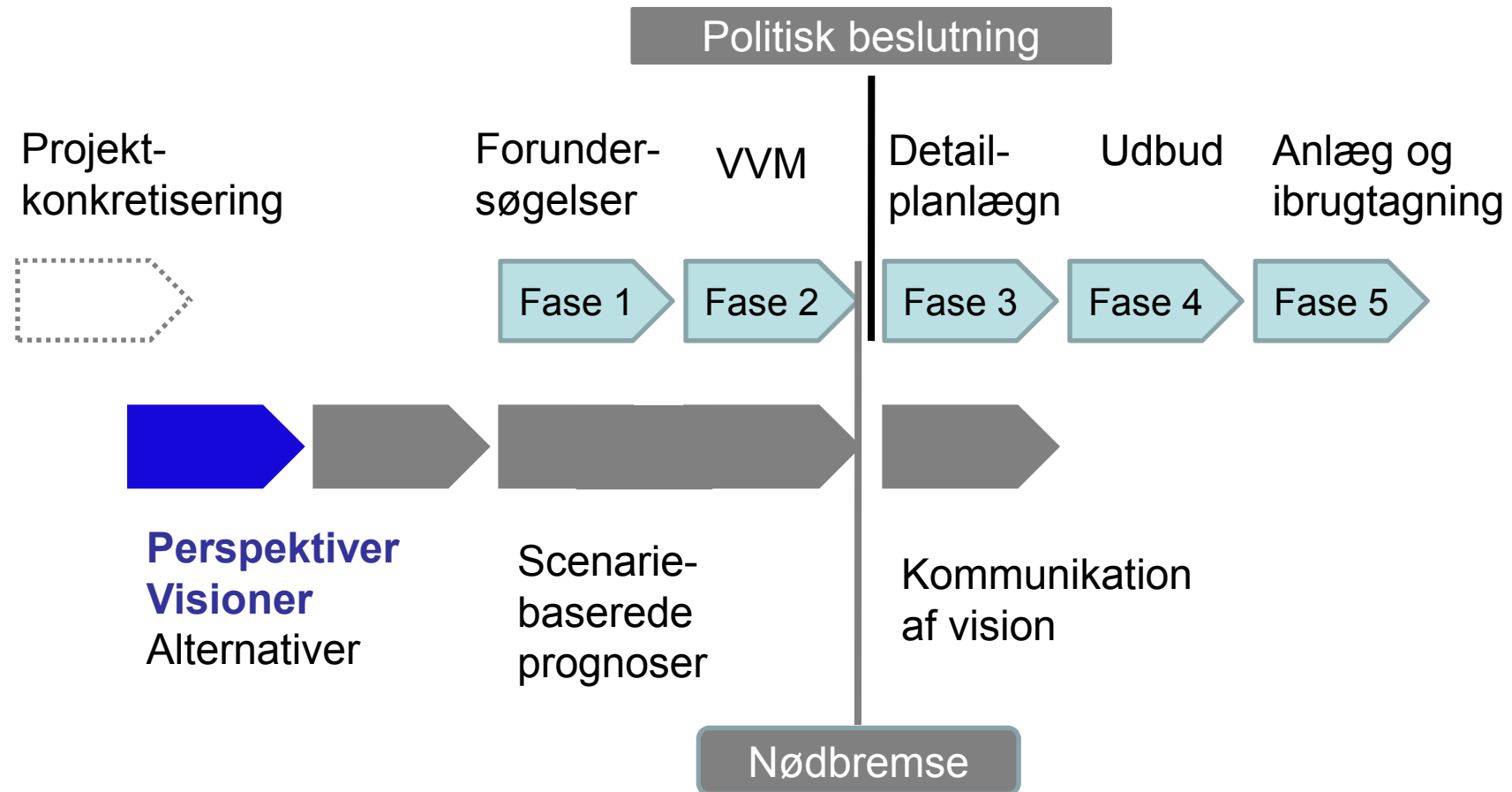
3. Hvad er fremtid?

Har man erkendt dette har man reelt ikke andre muligheder end at arbejde med **alternative fremtider** (scenarier).

Komparative statiske analyser, prognoser mv. er ikke nok

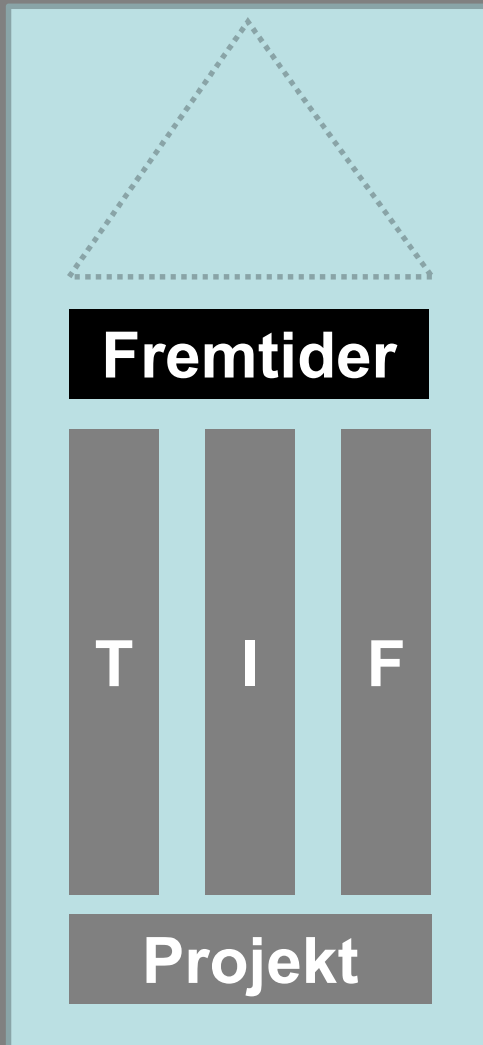
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

To
fremtider
beskrives

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Projektet
gennem-
føres
ikke

”pessimistisk
udvikling ”

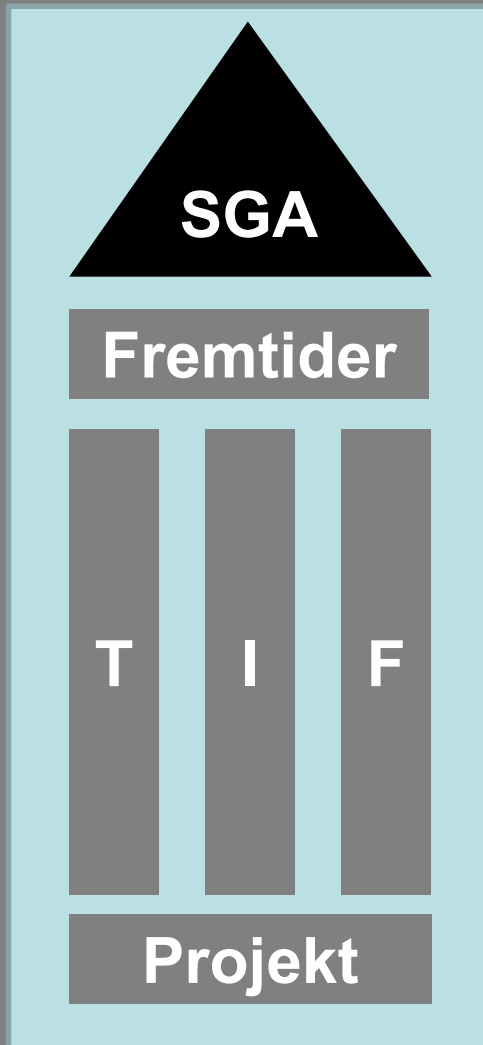
Basis-
Scenario 1

”optimistisk
udvikling”

Basis-
Scenario 2

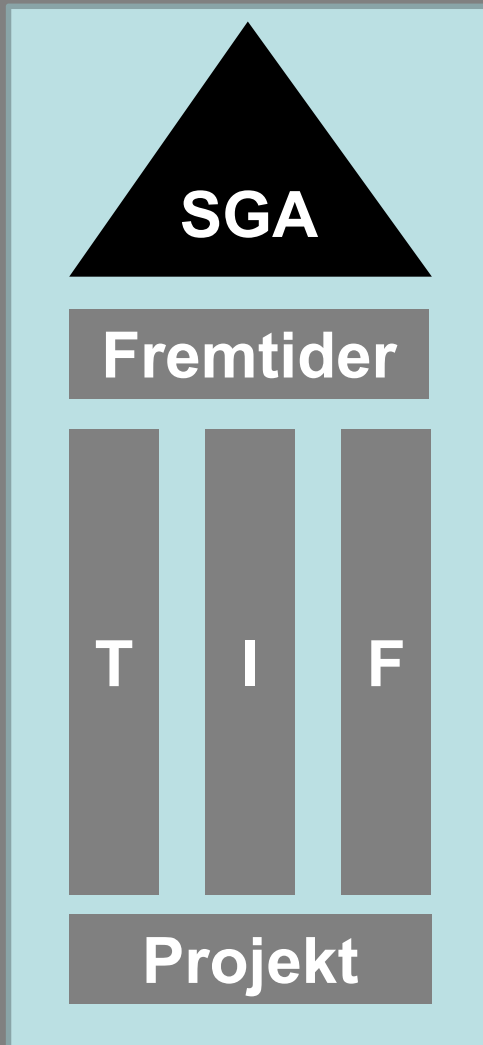
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

SGA =
Struktur-
geografisk
analyse

Dynamisk Visionsplanlægning

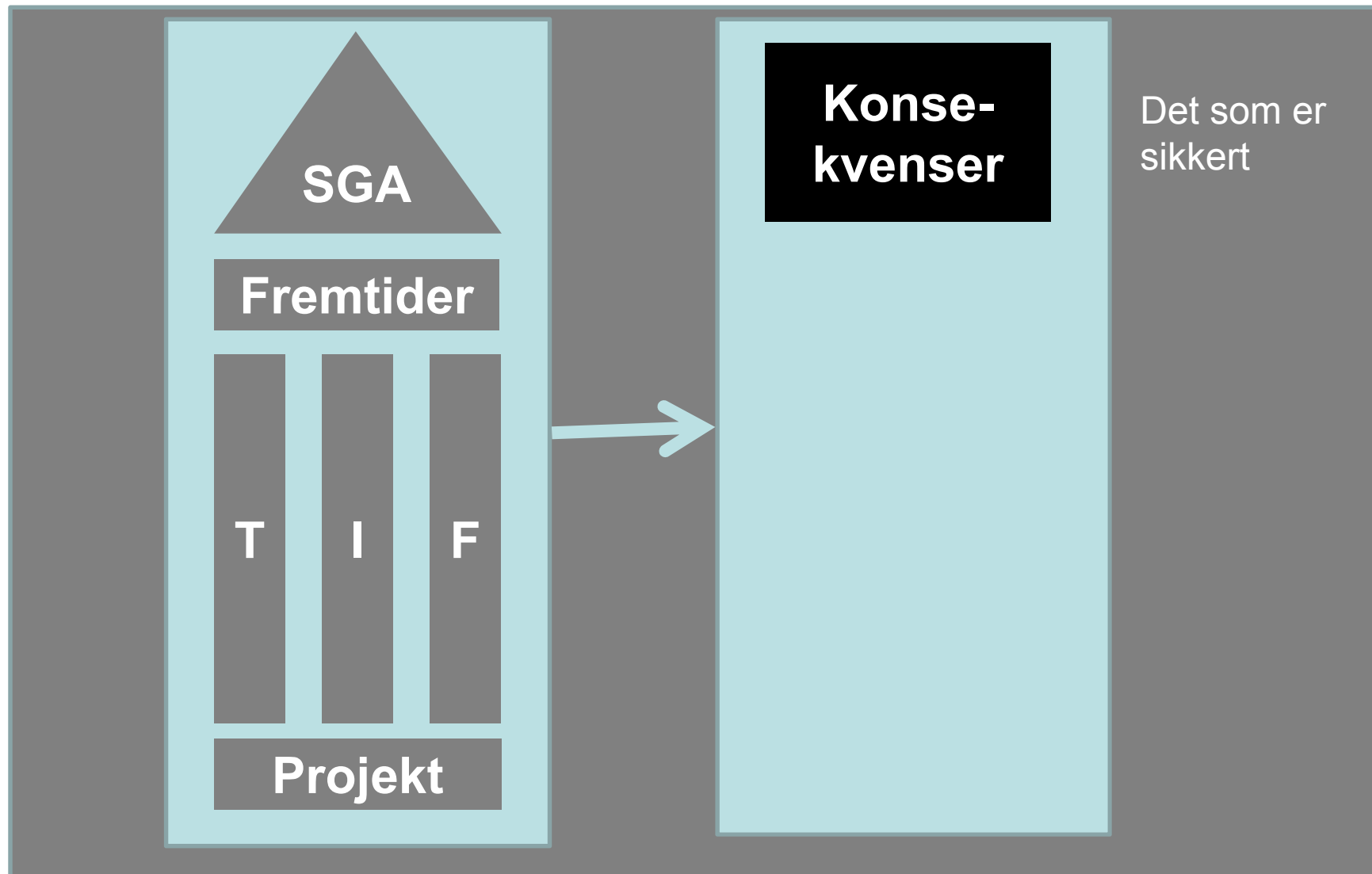

1. De eksisterende
rammevilkår

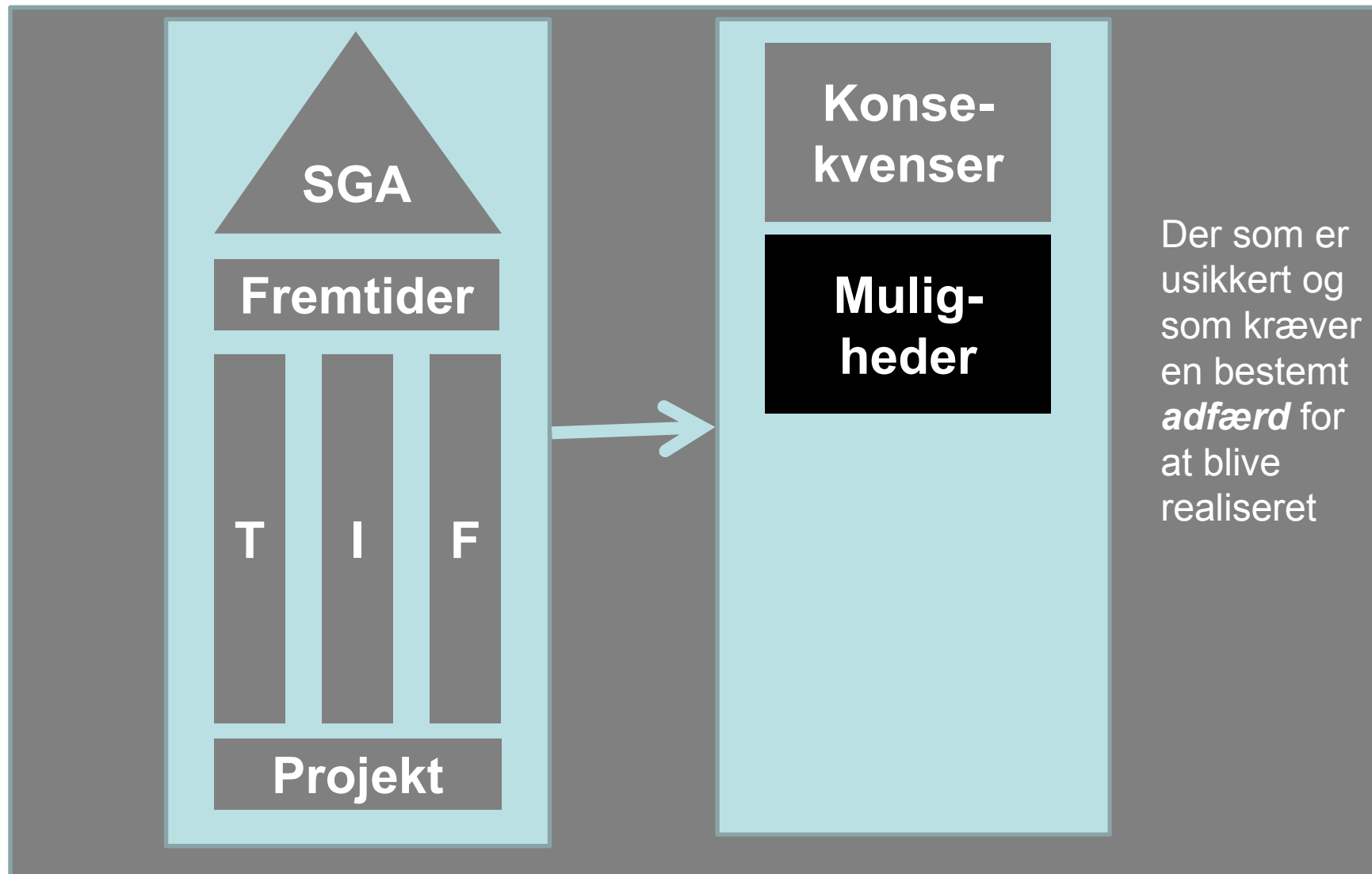
2. Ændringen
(= projektet)

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

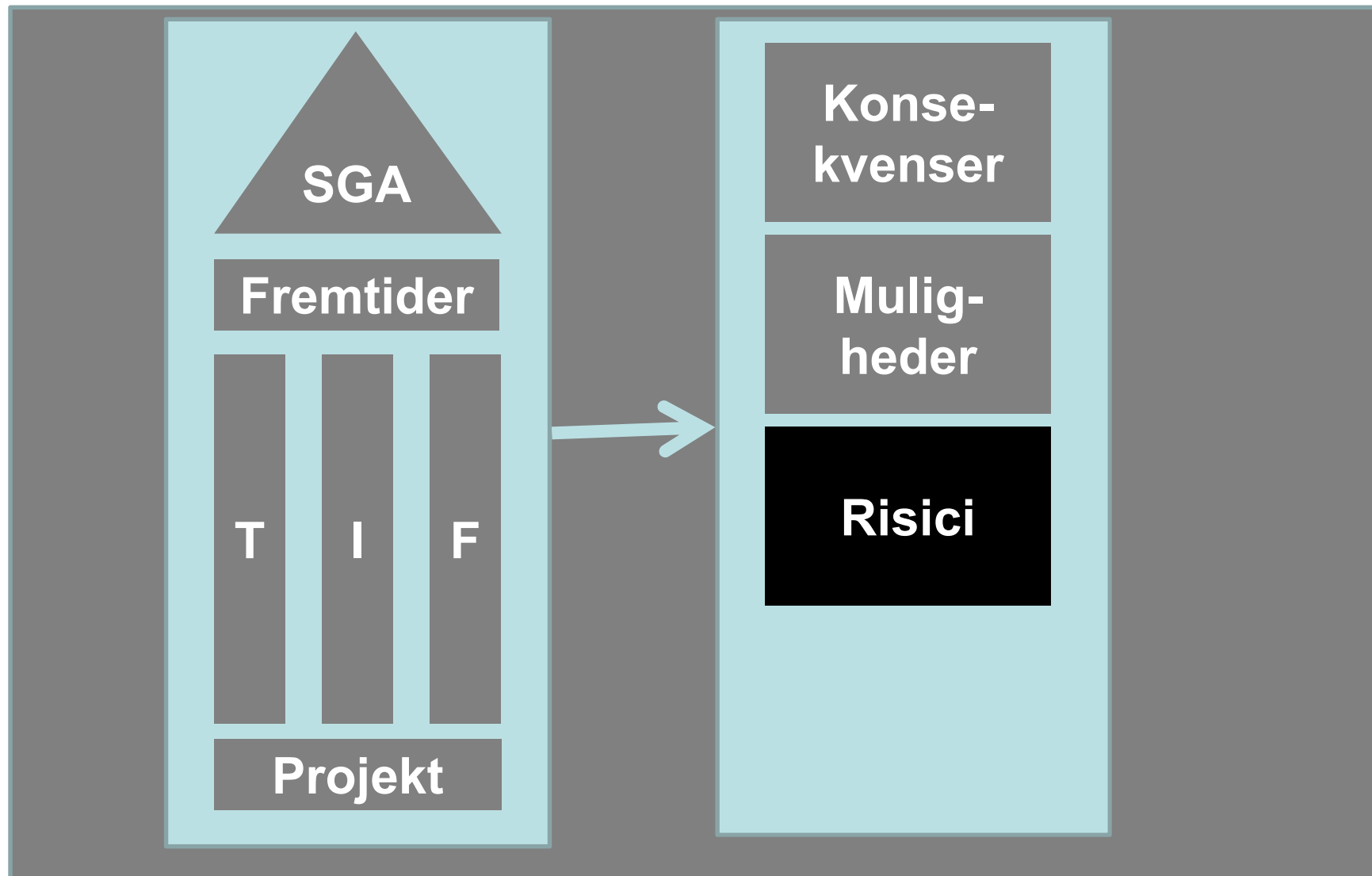

Dynamisk Visionsplanlægning

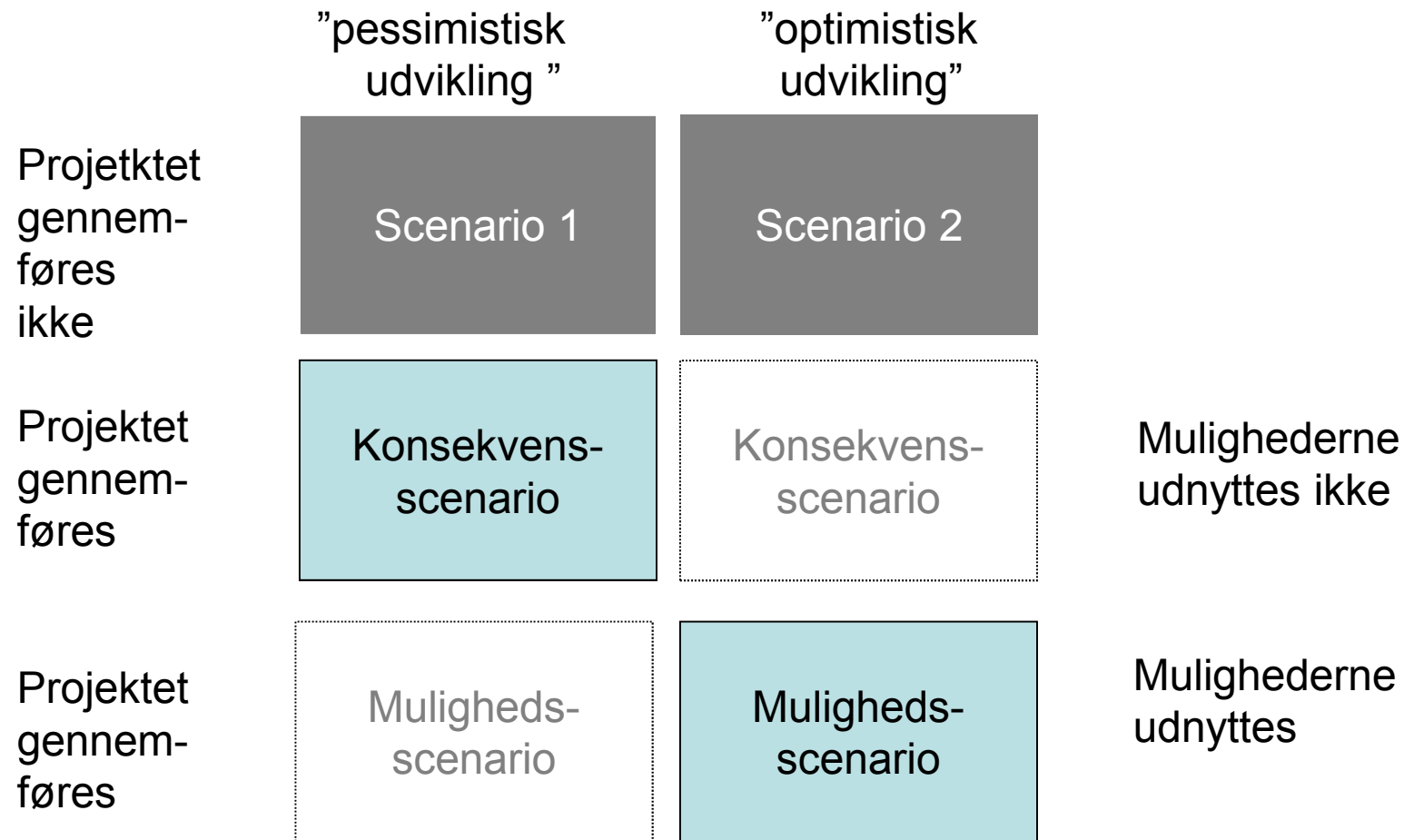
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

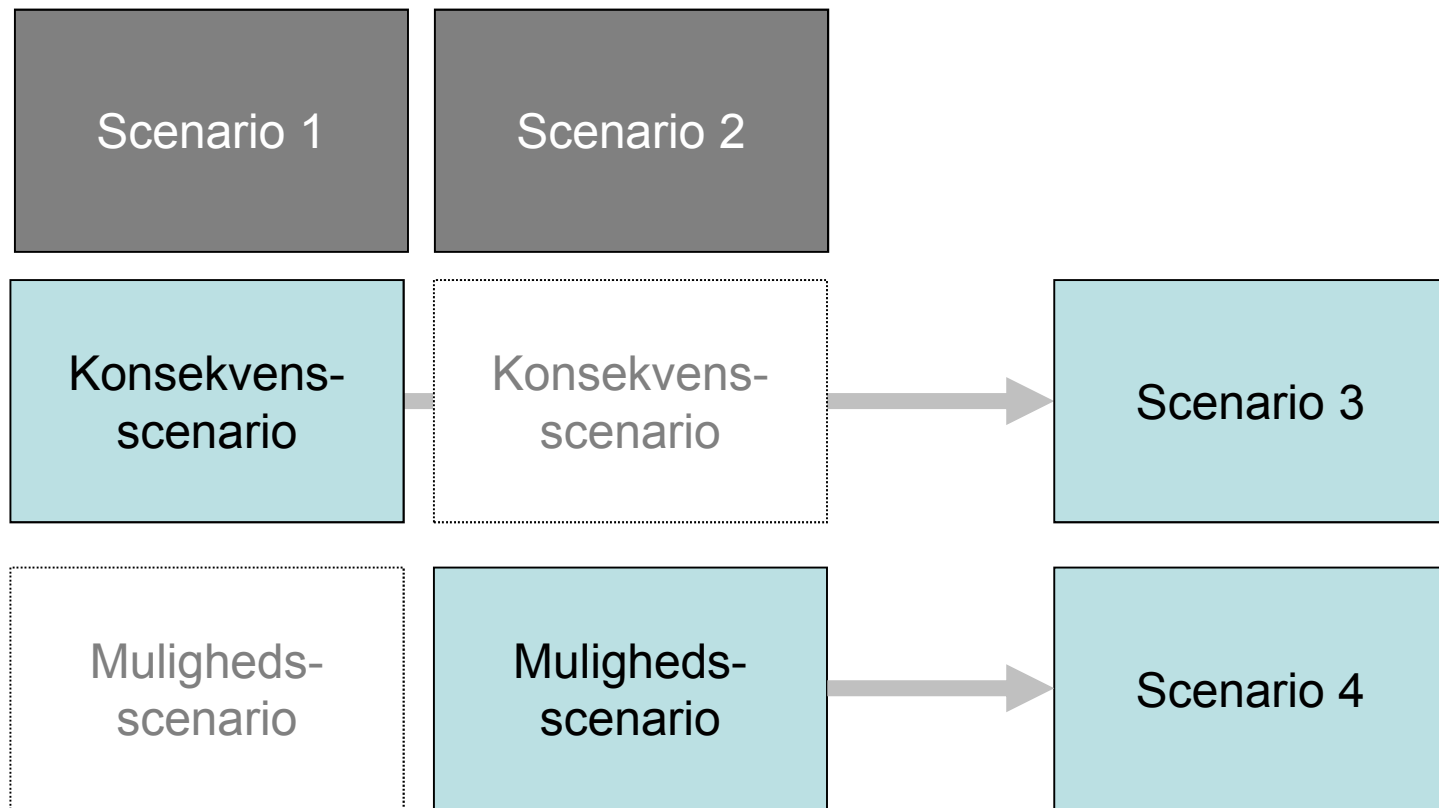
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

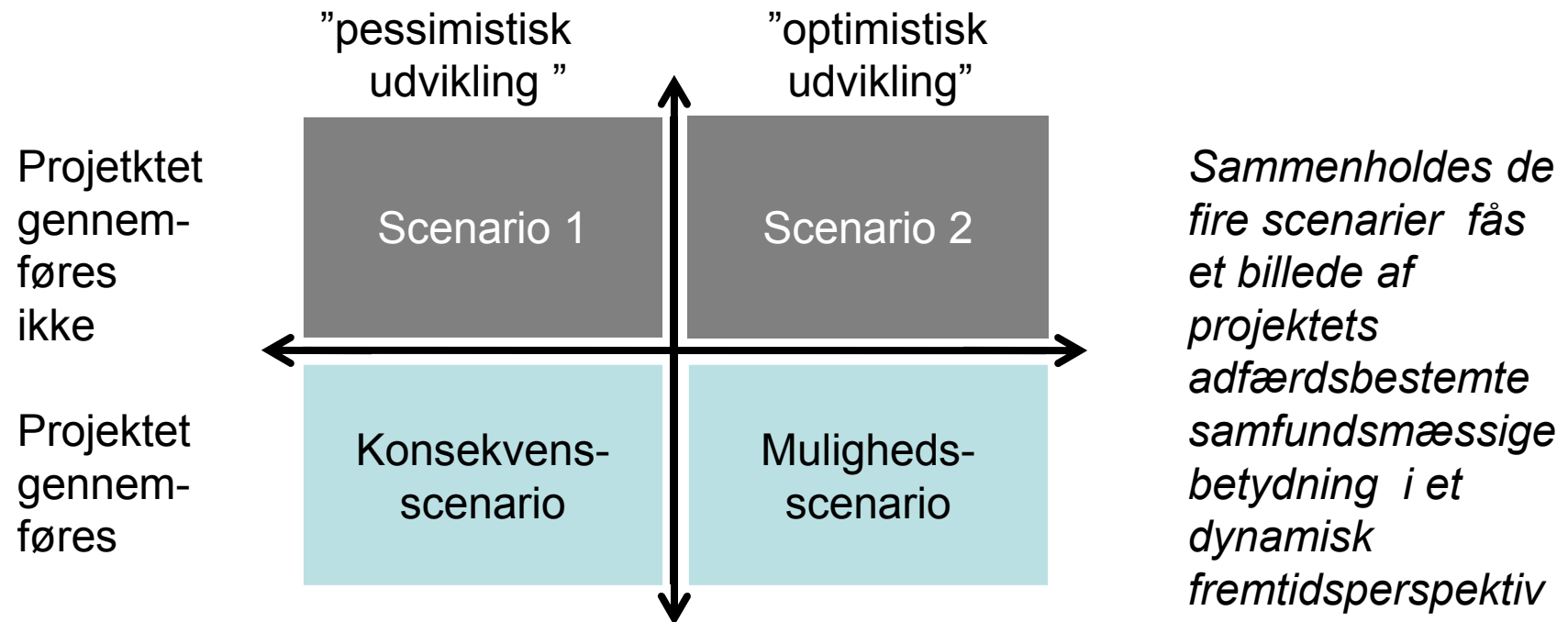
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

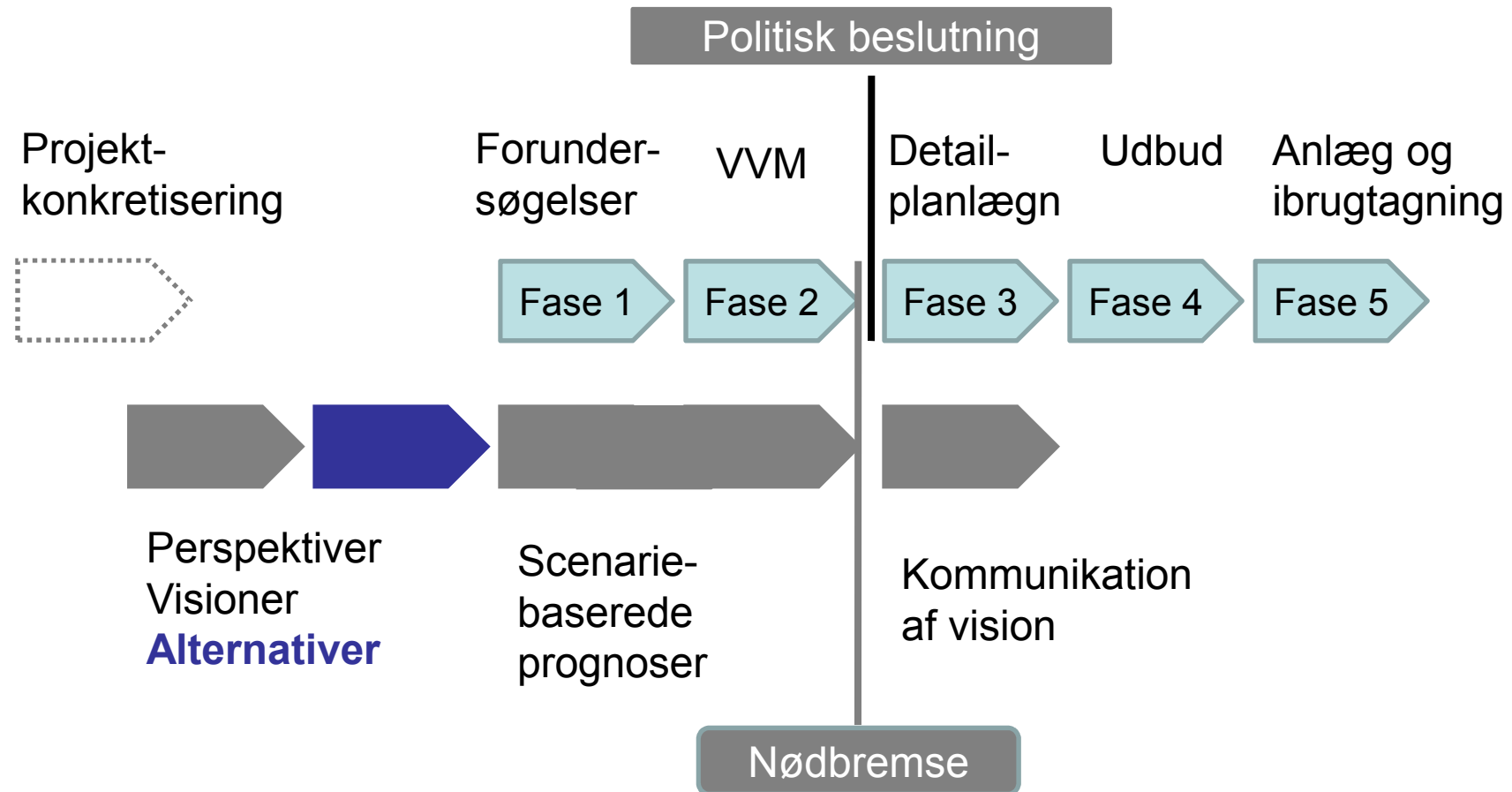
Dynamisk Visionsplanlægning

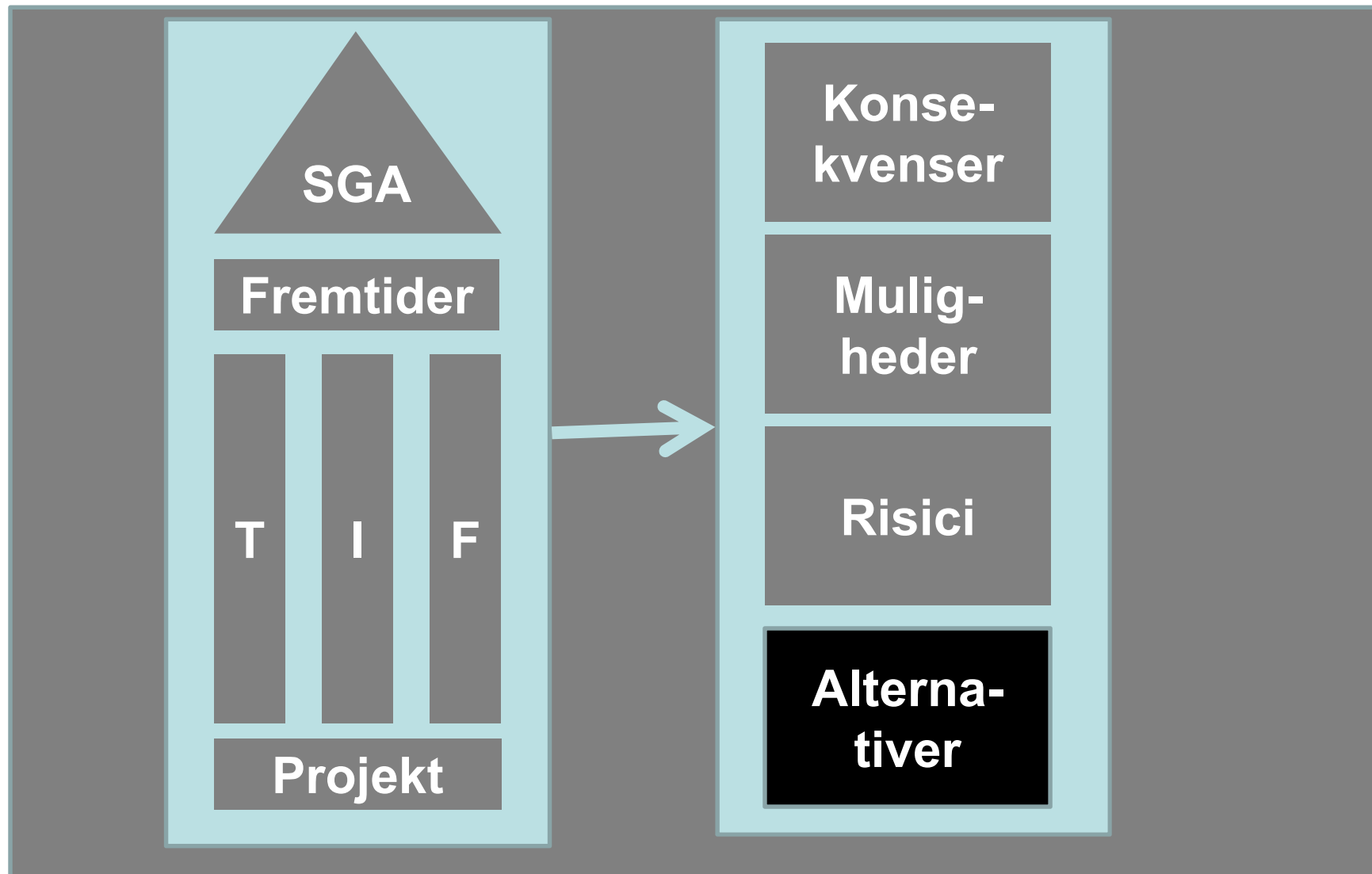
Skal projektet gennemføres?

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Dynamisk Visionsplanlægning

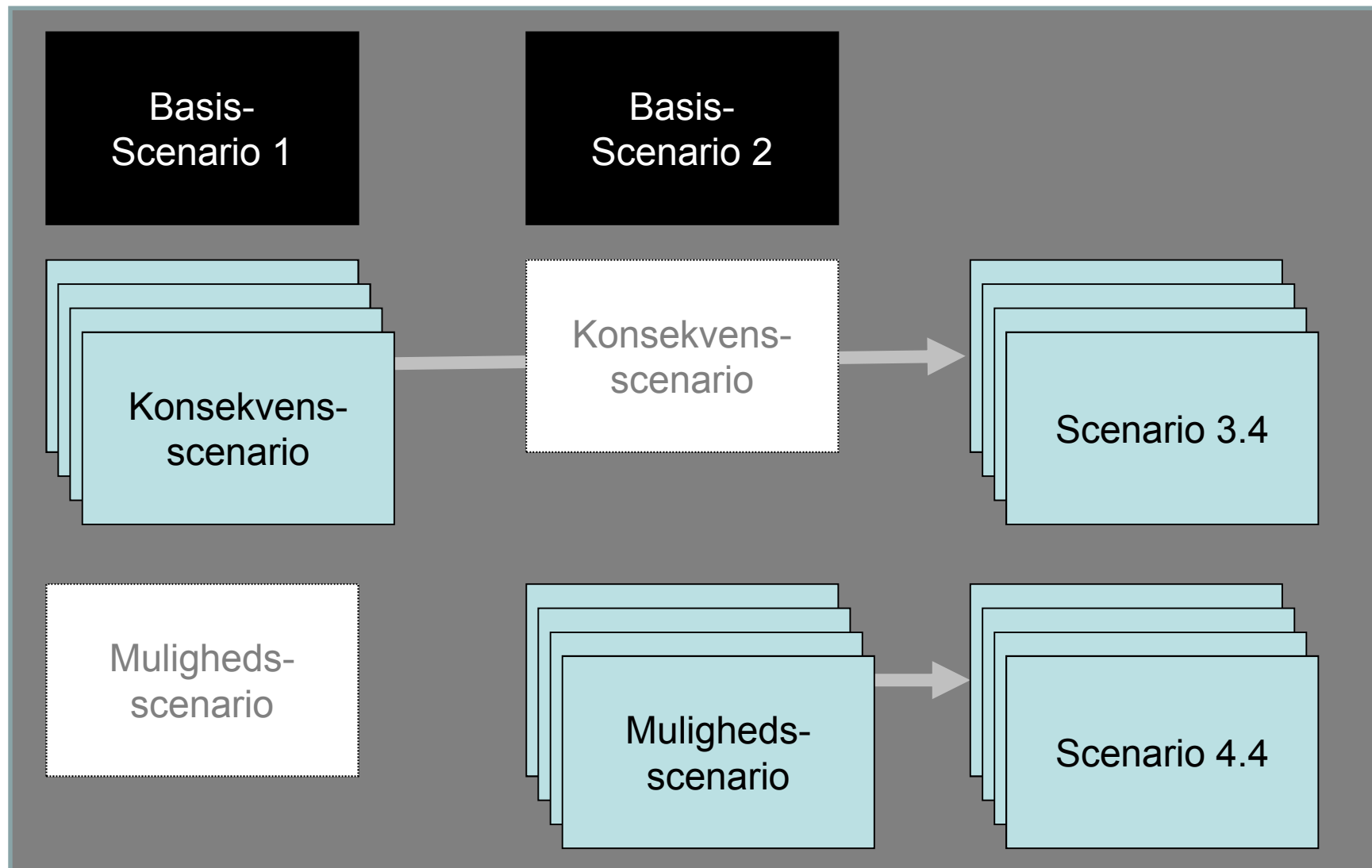
Dynamisk Visionsplanlægning

Findes der **alternativer** – andre linieførringer, andre transportmidler, teknologier mv. der kan det samme?

Mulige alternativer oplistes

Måske skal et enkelt alternativ indgå i den videre analyse

Dynamisk Visionsplanlægning

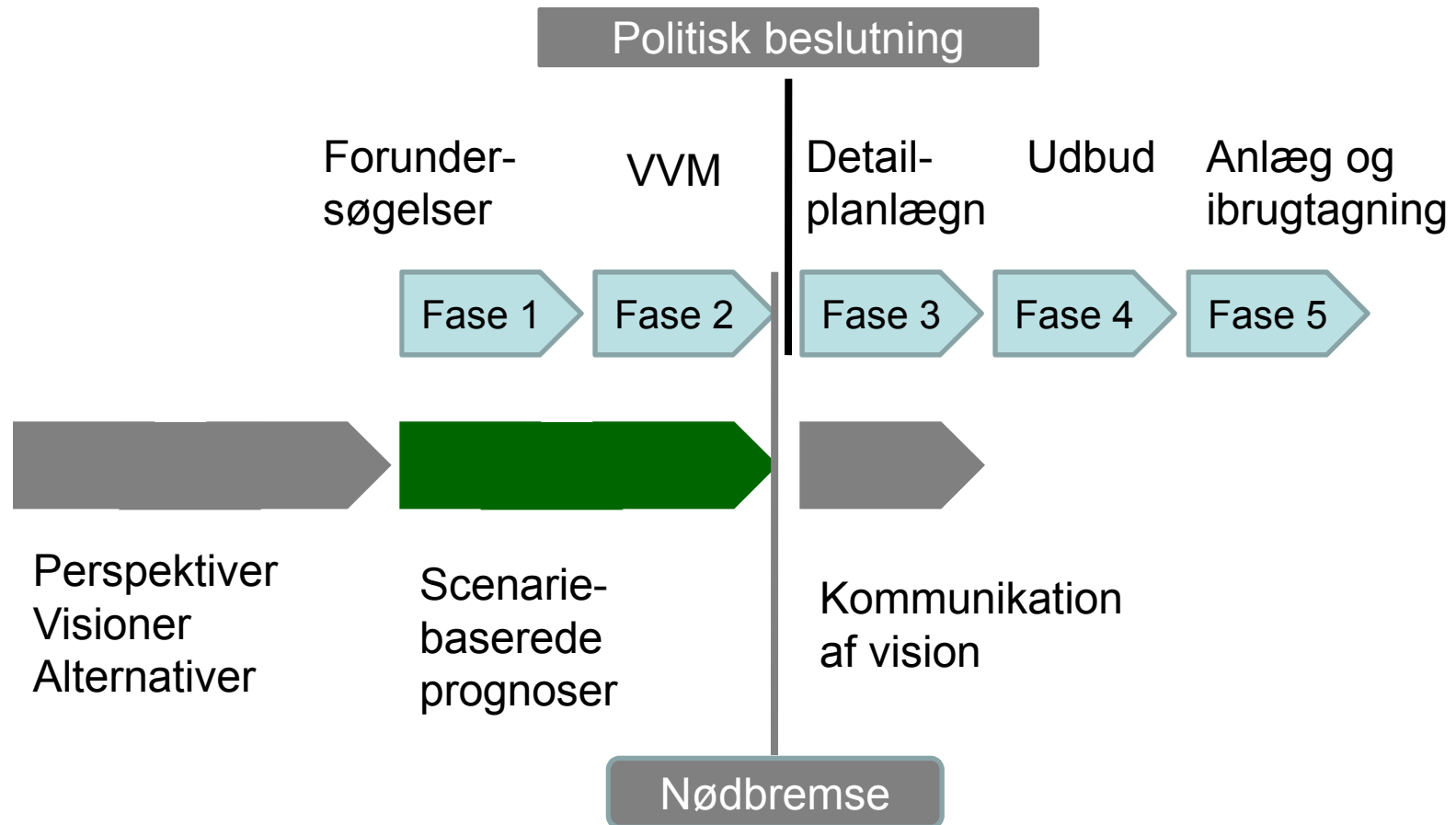
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Nu er projektet vurderet samfundsmæssigt og der basis for feasibilitystudier, dvs. tekniske forundersøgelser hvis det ønskes fra politisk hold

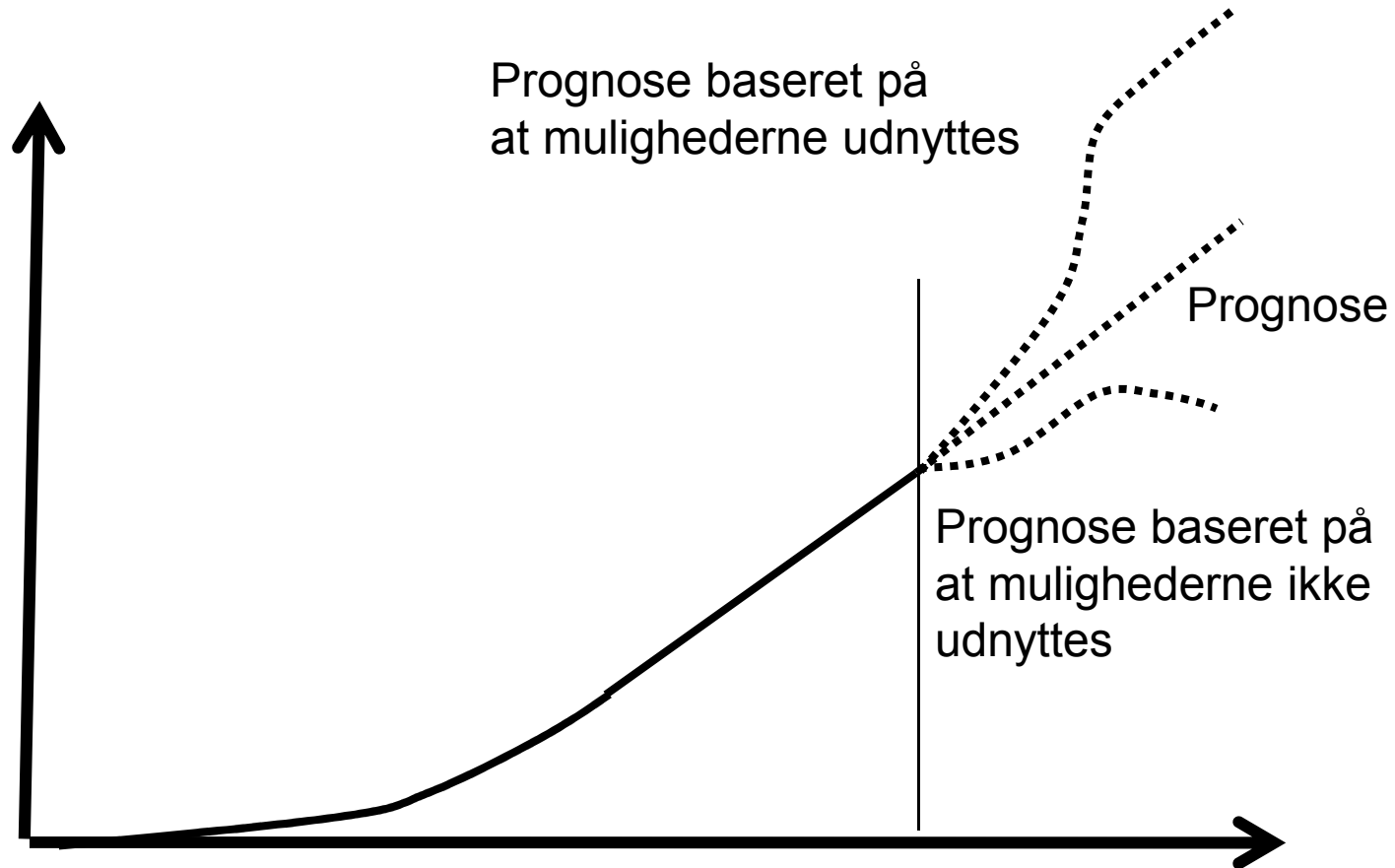
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Scenariebaserede prognoser supplerer de traditionelle fremskrivninger

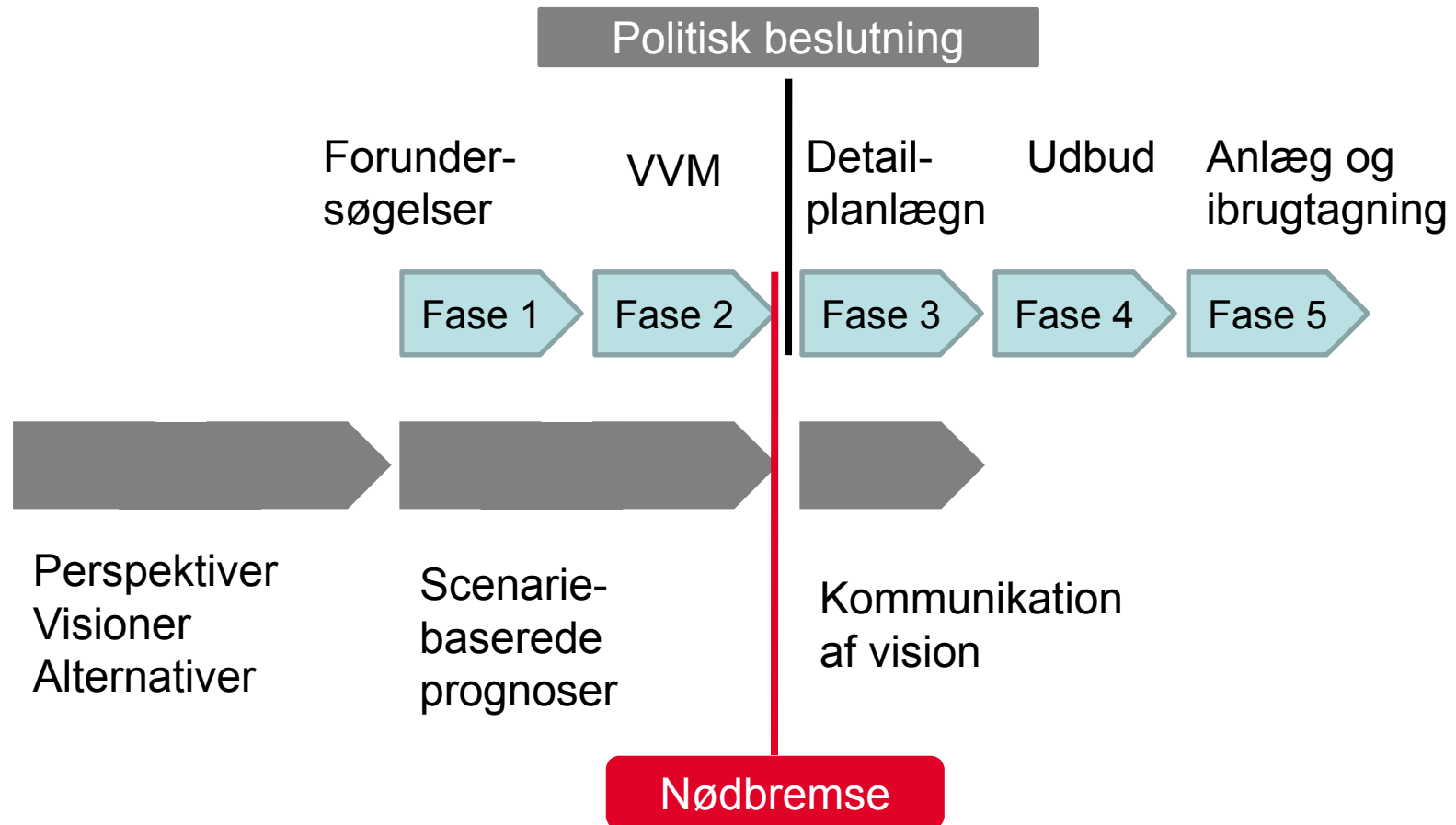
Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Som supplement til VVM-undersøgelsen
udarbejdes samfundsøkonomiske
analyser ud fra scenarierne

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Dynamisk Visionsplanlægning

Efter VVM-undersøgelserne er gennemført vurderes om projektets forudsætninger fortsat holder – bl.a. om scenariernes forudsætninger holder

- dermed får man *en nødbremse*

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Endelig beslutning

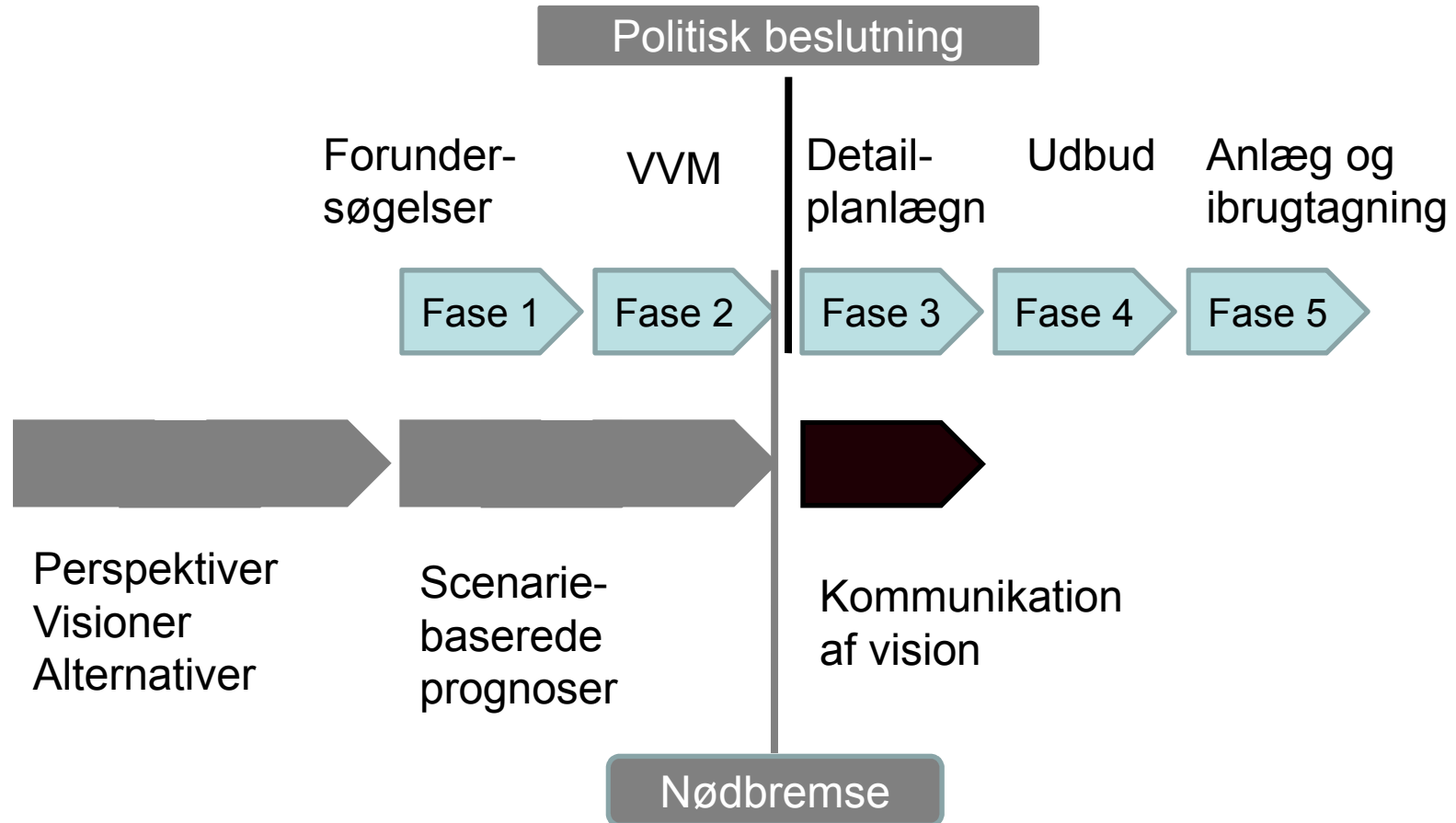
Dynamisk Visionsplanlægning

Men her slutter processen ikke for projektets succes er endnu ikke given, da den afhænger af adfærd

- Politikernes ofte uformulerede vision med projektet er indirekte beskrevet i mulighedsscenariet
- Visionen skal kommunikeres

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Scenario 1

The diagram consists of two vertically stacked rectangular boxes. The top box is light blue with a black border and contains the text 'Scenario 1'. The bottom box is green with a black border and contains the text 'Vision'. A thin light blue vertical bar is positioned to the left of the green box, extending from its top edge to its bottom edge.

Vision

Dynamisk Visionsplanlægning

Visionen kommunikeres, idet de to scenarier præsenteres for offentligheden sammen med fremtidsbilleder der gør forandringen jordnær

Palludan Fremtidsforskning

**Hvor kan DVP
anvendes og hvad kan
Palludan
Fremtidsforskning
tilbyde?**

Palludan Fremtidsforskning

Hvor vil DVP kunne anvendes? (eksempler)

- ved strukturprojekter der ændrer rammevilkår for menneskelig aktivitet og samfundsudvikling

Palludan Fremtidsforskning

Hvor vil DVP kunne anvendes? (eksempler)

- Midtjysk motorvej
- Langsgående havnetunnel i København
- Kattegatbro
- Betalingsring
- 3. Limfjordsforbindelse
- Udskiftning af BaneDanmarks signaler
- Lukning af Nørrebrogade

Pålludan Fremtidsforskning

og andre strukturprojekter...

- IT-projekter
- Energi-projekter
- DR's koncertsal, nyt skuespilhus, opera
- Fysisk planlægning, f.eks. kommuneplanlægning
- Samlede politikker, f.eks. på det sociale område

Palludan Fremtidsforskning

Metoden fortjener at blive testet
i nogle forskelligartede
pilotprojekter

Palludan Fremtidsforskning

Hvad kan
Palludan Fremtidsforskning
tilbyde konkret?

Palludan Fremtidsforskning

Hvad kan PF tilbyde konkret?

- **Skrivebordsprojekt eller**
- **Et antal dialogbaserede
visionsseminarer**
- **Man kan nøjes med nogle faser af DVP**

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Dialogdialogbaseret visionsproces

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Dialogdialogbaseret visionsproces

Udgangspunktet er et projekt

Palludan Fremtidsforskning

Visionsseminar 1 formiddag

et muligt eksempel

9.00 Foredrag

Præsentation af fremtiden. Begreb

Præsentation af basisscenarier

Hvad er trafik? Hvad er infrastruktur?

Præsentation af infrastrukturprojektet

”Den nye geografi”

10.00 *Workshop om*

Konsekvenser. Muligheder. Risici

11.30 Opsamling, diskussion.

Konsekvenser, muligheder og risici skrives ned

12.00 Frokost

Palludan Fremtidsforskning

Visionsseminar 1 eftermiddag

12.00 Frokost

13.00 **Workshop**

Kan man forestille sig alternative projekter og udformninger med samme konsekvenser og muligheder?
Ideer

14.00 Opsamling, diskussion

15.00 Afrunding

Palludan Fremtidsforskning

Visionsseminar 2 formiddag

9.00 Basisscenerier og ”ny geografi” præsenteres sammen med Konsekvens- og mulighedsscenerier præsenteres

9.45 **Workshop:**

Diskussion af konsekvens- og mulighedsscenerier. Er projektet en god ide?

11.00 Opsamling. Diskussion

Holder scenerierne? Skal de justeres?

Palludan Fremtidsforskning

Visionsseminar 2 eftermiddag

12.00 Frokost

13.00 Oplæg om alternative projektudformninger

13.30 **Workshop**

Uddybende diskussion af alternative projekter og projektudformninger

14.30 Opsamling, diskussion

15.00 Afrunding

Palludan Fremtidsforskning

Visionsseminar 3

- 9.00 Foredrag
Præsentation af **forskellige løsningsmuligheder**
Præsentation af deres konsekvens- og
mulighedsscenerierne
- 10.00 **Workshop: Konsekvenser, muligheder i relation til de
forskellige alternativer**
- 11.00 Opsamling. Diskussion. Hvilke modeller er/er ikke
relevante. Hvilke modeller skal der arbejdes videre med
- 12.00 Frokost

Palludan Fremtidsforskning

Konference 1

**I forbindelse med præsentationen af
feasibilitystudierne afholdes en konference
hvor også de scenariebaserede prognoser og
samfundsøkonomiske analyser præsenteres**

Palludan Fremtidsforskning

Konference 2

Efter endelig beslutning afholdes en konference, hvor **projektets vision præsenteres**

Rapport med vision, fremtidsbilleder mv. præsenteres

Artikler, interviews etc.

Palludan Fremtidsforskning

Hvor vil DVP kunne anvendes? (eksempler)

- Midtjysk motorvej
- Langsgående havnetunnel i København
- Kattegatbro
- Betalingsring
- 3. Limfjordsforbindelse
- Udskiftning af BaneDanmarks signaler
- Lukning af Nørrebrogade

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Hvad opnås?

1. Et helt nyt beslutningsgrundlag, idet man får diskuteret et projekts / plans fremtidige samfundsmæssige perspektiver igennem før der træffes beslutning.
2. Et værn mod at blive manipuleret af lobbyister og særinteresser
3. Besparelser, idet man nu har et middel til økonomisk optimering til at imødegå projektmaksimering

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Hvad opnås?

4. Undgå fejlbeslutninger, der følger af procesinerti
5. Et sammenligningsgrundlag for forskellige projekter og projektudformninger (f.eks. linieføringer)

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Hvad opnås?

6. Et nyt syn på trafik

- samfundsperspektivet skaber et billede af trafik som værende værdifuldt og et billede af trafik der ikke kan ses uafhængigt af samfundet
- fremtidsperspektivet sætter fremskrivninger og statiske beregninger i relief

Palludan Fremtidsforskning

Dynamisk Visionsplanlægning

Hvad opnås?

7. Får formuleret og kommunikeret projektets vision så
  - mediernes usaglighed kan imødegås
  - nødvendige følgebeslutninger kan tages m.h.p. realisering af visionen
  - mulighederne bliver udnyttet idet lokalsamfund, erhvervsliv og borgere handler

Palludan Fremtidsforskning

Palludan Fremtidsforskning

Nyhavn 43, DK-1051 København K

+45 2144 5366 www.palludan.dk